

ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

2018

Ерөнхий редактор

Н.Цогбадрах, Ерөнхий захирал, Анагаах ухааны доктор

Хянан тохиолдуулсан

Д.Алтантогтох, ЭШСМТА-ны дарга, Биологийн ухааны магистр, докторант

Эмхэтгэсэн

Х.Бурмаа, НЭМ магистр, докторант

Мэдээллийг бэлтгэсэн:

1. Д.Ганболд, Нэгдсэн лабораторийн албаны дарга
2. Л.Оргилбаяр, Лавлагаа лабораторийн эрхлэгч
3. Э.Нарангарав, Тархвар судлагч
4. Ш.Агиймаа, Тархвар судлагч
5. Д.Отгонбаяр, Тархвар судлагч
6. Х.Ариунболд, Тархвар судлагч
7. Г.Ганбилэг, Тархвар судлагч
8. Л.Роломжав, Тархвар судлагч
9. Ц.Отгонцэцэг, Тархвар судлагч
10. Ц.Ганхуяг, Шимэгч судлагч
11. Ж.Батцэцэг, Шимэгч судлагч
12. Л.Пүрэвдулам, Шимэгч судлагч
13. Б.Бямбажав, Нян судлагч
14. Н.Цэрэнбүжид, Чанарын менежер
15. Б.Дашнанжид, Нян судлагч
16. У.Өнөрсайхан, Вирус судлагч
17. Х.Тунгалаг, Генетикч
18. Б.Нацагдорж, Генетикч
19. П.Пүрэвмаа, Хүний нөөцийн менежер
20. Г.Зулцэцэг, Ариутгал, халдваргүйтгэл.
21. Б.Хажидмаа, Биоүйлдвэрлэл
22. Б.Болорчимэг, Эрдэм шинжилгээ, сургалт, сурталчилгаа
23. П.Алтангэрэл, Сургалтын менежер

ӨМНӨХ ҮГ

Зоонозын Өвчин Судлалын Үндэсний Төвийн мэргэжилтнүүд Зоонозын Өвчин Судлалын Үндэсний Төв, Аймаг, Нийслэлийн Зоонозын Өвчин Судлалын Төвүүдийн мэдээ, тайланд үндэслэн статистик эмхэтгэлийн ээлжит 14 дах дугаарыг та бүхэнд хүргэж байна.

Энэ удаагийн эмхэтгэл нь нийт 6 бүлэг, 37 хүснэгт, 32 зургаар илэрхийлэгдсэн зоонозын халдварт өвчний статистик мэдээллийг агуулсан.

2018 онд бүртгэгдсэн Зоонозын халдварын 367 тохиолдол бүртгэгдсэн нийт халдварт өвчний 0.9% эзэлж, өнгөрсөн онтой харьцуулахад 242 тохиолдол буюу 39.7% буурсан байна. Нийт Зоонозын халдварт өвчний 55.3% хачигт риккетсиоз, 29.2% бруцеллёз, 8.7% хачигт энцефалит, 6.5 % хачигт боррелиоз, 0.3% денгийн чичрэг тус тус эзэлж байна. Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн зоонозын халдварт өвчний 312 (91.2%) нь аймгуудад бүртгэгдсэн байна.

Энэхүү эмхэтгэл нь энэ салбарын мэргэжилтэн, судлаач нарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, зоонозын халдварт өвчнүүдийн хариу арга хэмжээг зохион байгуулахад нотолгоо, суурь мэдээлэл болгон ашиглагдах ач холбогдолтой. Энэхүү эмхэтгэлийг хамтран боловсруулсан салбарын нийт хамт олондоо талархал илэрхийлье.

**ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН ЕРӨНХИЙ
ЗАХИРАЛ, АНАГААХ УХААНЫ ДОКТОР Н.ЦОГБАДРАХ**

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ	3
ХҮСНЭГГИЙН ЖАГСААЛТ	6
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	8
БҮЛЭГ 1. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	10
1.1. Монгол улсын хүн ам.....	10
1.2. Монгол улсын малын тоо	11
1.3. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын хүний нөөц	12
БҮЛЭГ 2. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	13
2.1. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл	13
2.1.1. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан зоонозын халдварт өвчний эрсдэлтэй амьтны дуудлага	14
2.2. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл	15
2.3. Тарваган тахал	18
2.3.1. Тарваган тахал өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл	18
2.3.2. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт.....	20
2.4. Боом	23
2.4.1. Боомын малын өвчлөлийн мэдээлэл.....	24
2.4.2. Боомын хяналтын шинжилгээ	24
2.5. Хачгаар дамжих халдвар	27
2.5.1. Хачгаар дамжих халдварын тандалт судалгаа	27
2.5.2. Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл	27
2.5.3.1. Хачигт риккетсиозын хүний өвчний тархалт (аймгаар).....	27
2.5.3.2. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл	28
2.5.3.3. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл	30
2.5.3.4. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл	32
2.6. Галзуу	34
2.6.1. Мал, амьтны галзуу өвчний мэдээлэл	34
2.6.2. Галзуу өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл.....	35
2.7. Хумхаа.....	36
2.8. Урвах тахал /Холер/	38
2.8.1. Урвах тахал өвчний хяналтын шинжилгээ.....	38
2.8.2. Урвах тахал өвчний хүний өвчлөл	39

2.9.	Денге чичрэг.....	40
2.10.	Шувууны томуу өвчний тохиолдол, тархалт	41
2.10.1.	2018 онд бүртгэгдсэн шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн хүний өвчлөлийн тохиолдол ба нас баралт:.....	41
2.10.2.	Шувууны томуугийн А (H5N6) вирусийн хүний өвчлөлийн мэдээлэл:.....	42
2.10.3.	Шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн хүний өвчлөлийн мэдээлэл: 42	
2.10.4.	Шувууны томуугийн А хүрээний (H7N4) вирусийн хүний өвчлөлийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл:.....	43
2.10.5.	Шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн шувууны өвчлөлийн мэдээлэл:.....	43
БҮЛЭГ 3. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧИЙ ДАРХЛААЖУУЛАЛТ		46
3.1.	Галзуу өвчний дархлаажуулалт.....	47
3.2.	Тарваган тахал өвчний дархлаажуулалт	47
3.3.	Боом өвчний дархлаажуулалт	48
3.4.	Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалт	49
БҮЛЭГ 4. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ		50
4.1.	Лабораторийн шинжилгээний ерөнхий үзүүлэлт.....	50
БҮЛЭГ 5. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГУЙТГЭЛ, БИОҮЙЛДВЭРЛЭЛ		53
БҮЛЭГ 6. ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА.....		55
6.1.	Эрдэм шинжилгээний ажил.....	55
6.2.	Сургалт, сурталчилгаа	57
6.2.1.	Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалт	57
6.2.2.	Хүн амын дундах сургалт, сурталчилгаа	57
6.2.3.	Цахим хуудасны үйл ажиллагаа.....	57

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. 2014-2018 оны Монгол улсад оршин суугаа хүн амын тоог аймгаар илэрхийлсэн үзүүлэлт	10
Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо, аймгаар, 2014-2018 он.....	11
Хүснэгт 3. ЗӨС Байгууллагын хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт (2018 онд).....	12
Хүснэгт 4. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын харьцуулсан үзүүлэлт (2013 - 2018)	13
Хүснэгт 5. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан зоонозын халдварт өвчний эрсдэлтэй амьтны дуудлагын 2013-2018 оны харьцуулсан үзүүлэлт	14
Хүснэгт 6. Зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн харьцуулсан үзүүлэлт (2013 - 2018 онд).....	15
Хүснэгт 7. Улсын хэмжээнд 2018 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний 10,000 хүн амд ноогдох өвчлөлийн түвшинг аймгаар илэрхийлсэн үзүүлэлт....	16
Хүснэгт 8. Тарваган тахлын сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдлын тоог аймаг, сумаар илэрхийлсэн үзүүлэлт (2018 онд).....	19
Хүснэгт 9. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт (2017, 2018 онд).....	20
Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын шинжилгээ	22
Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын халдварын аюулын зэрэглэл (2019 онд).....	23
Хүснэгт 12. Боомын голомтын болон орчны хяналтын шинжилгээний 2013-2018 оны харьцуулсан үзүүлэлт	25
Хүснэгт 13. Боомын хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2018 он).....	26
Хүснэгт 14. Хачгаар дамжих халдварын тандалт судалгаа (2013-2018)	27
Хүснэгт 15. 2017-2018 оны хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт.....	29
Хүснэгт 16. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018).....	31
Хүснэгт 17. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018).....	33
Хүснэгт 18. Галзуу өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018).....	35
Хүснэгт 19. Хумхаа өвчний 2017-2018 оны хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт	37
Хүснэгт 20. Урвах тахал өвчний хяналтын шинжилгээ (2012-2018).....	38
Хүснэгт 21. Урвах тахал өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018).....	39

Хүснэгт 22. Денге чичрэг өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018).....	40
Хүснэгт 23. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томуугийн А (H5N1) вирусийн халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт, бодит тоогоор, 2003 – 2018.12.31	41
Хүснэгт 24. Тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын өвчлөл (2018.01.01-12.31 хүртэлх)	43
Хүснэгт 25. 2018 оны зоонозын халдварт өвчний дархлаажуулах бэлдмэлийн төлөвлөлт, нийлүүлэлтийн үзүүлэлт	46
Хүснэгт 26. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо /2018/	50
Хүснэгт 27. 2018 оны лабораторийн шинжилгээний тоон үзүүлэлт	51
Хүснэгт 28. 2016-2017 оны биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт.....	53
Хүснэгт 29. 2018 оны ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээний үйл ажиллагаа	53
Хүснэгт 30. Зарцуулагдсан ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодис	54
Хүснэгт 31. Хог хаягдал.....	55
Хүснэгт 32. 2016-2018 оны эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт	55
Хүснэгт 33. 2018 онд анагаах ухааны салбарт ажиллагсдын товчоо	56
Хүснэгт 34. ЗӨСҮТ-ээс 2018 онд туурвисан бүтээлийн товчоо.....	56
Хүснэгт 35. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалт (2018)	57
Хүснэгт 36. 2015-2017 оны цахим хуудасны мэдээ, хандалтын тоон үзүүлэлт..	58
Хүснэгт 37. Монгол улсын хүн амын тоо аймаг, нийслэл, сумаар 2017, 2018 он	60

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн тоон үзүүлэлт (2000 - 2018 онд) ...	17
Зураг 2. Мадгаскар дахь тарваган тахлын дэгдэлт	18
Зураг 3. Тарваган тахлын хүний өвчлөл 1998-2018	19
Зураг 4. 2018 онд хийгдсэн тандалт судалгаа	21
Зураг 5. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт /аймгаар/ (2018 онд).....	21
Зураг 6. Тарваган тахлын өсгөвөр илрэлт	22
Зураг 7. Боомын малын өвчлөл (2018 онд)	23
Зураг 8. Хүн, малын өвчлөл сүүлийн 20 жилд	24
Зураг 9. Боомын хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол, нас баралт (2009-2018).....	25
Зураг 10. Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөл (2013-2018).....	27
Зураг 11. Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөлийн тархалт.....	28
Зураг 12. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол (2012-2017)	28
Зураг 13. Хачигт энцефалтын сэжигтэй хүний өвчлөлийн өвчлөл батлагдсан тохиолдолын үзүүлэлт	30
Зураг 14. Хачигт энцефалитын хүний өвчлөл бүртгэгдсэн байршил.....	30
Зураг 15. Хачигт боррелиоз өвчний сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол (2014-2018).....	32
Зураг 16. Монгол улсад бүртгэгдсэн хачигт боррелиозын өвчлөл (2005-2018) .	32
Зураг 17. Галзуу өвчний тархалт	34
Зураг 18. Мал, зэрлэг амьтны 2018 оны өвчлөл	34
Зураг 19. 2018 Галзуу өвчний эрсдэлд сэжигтэй тохиолдол /2015-2018/	35
Зураг 20. Монголд зөөвөрлөгдөн ирж бүртгэгдсэн хумхаагийн хүний өвчлөл, судлагдсан байдал /2009-2018/	36
Зураг 21. Холерын халдварын Монгол дах тархалт, судлагдсан байдал (2008-2018).....	38
Зураг 22. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн хүний өвчлөл, улсаар.....	42
Зураг 23. Токсоплазмозын Монгол дах тархалт, судлагдсан байдал /2009-2018/ он	44
Зураг 24. Монгол дах криптоспоридиозын тархалт, судлагдсан байдал /2009-2018/ он	44
Зураг 25. Бабезиозын Монгол дах тархал, судлагдсан байдал. /1959-2018	45
Зураг 26. 2008-2018 оны галзуу өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт.....	47

Зураг 27. 2000-2018 оны тарваган тахал өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт.....	48
Зураг 28. 2005-2018 оны хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт.....	49
Зураг 29. Зоонозын өвчин судлах байгуулагуудын лабораторийн оношилгоо. 2013-2018 оны лабораторийн шинжилгээний тоон үзүүлэлт.....	50
Зураг 30. Судалгааны ажлаа танилцуулах сургалт.	56
Зураг 31. Төвийн цахим хуудсанд мэдээ бэлтгэсэн байгууллага (2018)	58
Зураг 32. Хүн амын дундах сургалт сурталчилгаа (2018).....	59

БҮЛЭГ 1. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1. Монгол улсын хүн ам

Монгол улсын хүн ам 2018 онд 3 сая 238.4 мянга болж, өмнөх оноос 60.5 мянган хүн буюу 1.9 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 1. 2014-2018 оны хүн амын тоог аймагээр илэрхийлсэн үзүүлэлт

Аймаг	2014	2015	2016	2017	2018
Улсын дүн	2,995,949.	3,057,778.	3,119,935.	3,177,899.	3,238,479.
Баруун бүс	378,889.	390,594.	393,069.	400,703.	408,979.
Баян-Өлгий	95,151.	100,189.	100,172.	102,604.	105,090.
Говь-Алтай	56,735.	56,209.	56,587.	57,484.	58,471.
Завхан	69,732.	69,916.	70,546.	71,551.	72,779.
Увс	75,792.	80,763.	81,278.	82,688.	84,309.
Ховд	81,479.	83,517.	84,486.	86,376.	88,330.
Хангайн бүс	570,080.	577,252.	582,873.	593,645.	604,353.
Архангай	93,086.	92,059.	93,135.	95,106.	96,720.
Баянхонгор	83,044.	83,936.	84,807.	86,594.	88,356.
Булган	60,494.	60,014.	60,603.	61,289.	62,214.
Орхон	94,421.	100,731.	101,789.	103,997.	105,987.
Өвөрхангай	112,992.	112,353.	113,157.	115,098.	117,112.
Хөвсгөл	126,043.	128,159.	129,382.	131,561.	133,964.
Төвийн бүс	480,177.	485,525.	492,494.	504,319.	513,438.
Говьсүмбэр	16,058.	16,522.	16,926.	17,383.	17,796.
Дархан-Уул	99,947.	100,939.	101,876.	104,074.	105,923.
Дорноговь	63,808.	65,267.	66,450.	68,147.	69,304.
Дундговь	44,351.	44,429.	44,762.	45,755.	46,628.
Өмнөговь	59,694.	61,655.	63,307.	65,314.	66,722.
Сэлэнгэ	106,212.	106,292.	107,513.	109,605.	111,403.
Төв	90,107.	90,421.	91,660.	94,041.	95,662.
Зүүн бүс	203,829.	208,119.	211,052.	216,259.	220,334.
Дорнод	75,194.	76,476.	77,579.	79,445.	80,984.
Сүхбаатар	57,423.	59,034.	59,810.	61,131.	62,322.
Хэнтий	71,212.	72,609.	73,663.	75,683.	77,028.
Улаанбаатар	1,362,974.	1,396,288.	1,440,447.	1,462,973.	1,491,375.

Тайлбар: Статистик мэдээллэлийн нэгдсэн сан: <https://www.1212.mn/tables>

2019-3-25 ны шинчилсэн мэдээг ашиглав.

1.2. Монгол улсын малын тоо

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 66,460,180 толгой малтай тоологдсон байна.

Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо, аймгаар, 2014-2018 он

Засаг захиргааны нэгж	2014	2015	2016	2017	2018
Улсын дүн	51,982,583	55,979,781	61,549,236	66,218,959	66,460,180
Баруун бүс	12,544,511	13,711,182	15,135,830	16,201,579	15,557,380
Завхан	2,895,886	3,133,018	3,406,207	3,222,615	3,555,410
Говь-Алтай	2,578,123	2,922,571	3,497,492	3,801,651	3,513,370
Баян-Өлгий	1,883,610	2,021,046	2,167,351	3,597,278	2,166,920
Ховд	2,625,577	2,905,441	3,280,640	3,129,884	3,146,410
Увс	2,561,315	2,729,106	2,784,140	3,446,617	3,175,280
Хангайн бүс	19,283,806	20,481,571	23,163,735	24,404,788	24,323,06
Орхон	123,202	119,750	134,204	122,34	114,350
Өвөрхангай	4,111,515	4,510,986	5,208,582	5,743,53	5,461,350
Булган	3,132,786	3,223,822	3,485,606	3,361,633	3,305,50
Баянхонгор	3,465,864	3,771,867	4,236,321	4,587,74	4,249,470
Архангай	4,293,216	4,457,082	5,009,636	5,297,807	5,482,030
Хөвсгөл	4,157,223	4,398,064	5,089,386	5,297,81	5,710,370
Төвийн бүс	12,288,448	13,206,503	14,154,425	15,193,413	15,428,46
Төв	4,181,510	4,458,608	4,705,866	4,685,13	4,582,440
Говьсүмбэр	339,438	379,477	397,910	438,41	427,460
Сэлэнгэ	1,471,684	1,458,740	1,599,750	1,509,93	1,540,040
Дорноговь	1,686,793	1,801,178	1,752,918	2,001,64	2,148,130
Дархан-Уул	324,241	288,363	324,163	310,94	306,010
Өмнөговь	1,849,043	2,055,765	2,313,963	2,654,39	2,598,440
Дундговь	2,435,739	2,764,372	3,059,855	3,592,98	3,825,940
Зүүн бүс	7,480,454	8,176,870	8,656,917	9,995,535	10,739,50
Дорнод	1,393,447	1,555,425	1,722,910	2,057,808	2,377,780
Сүхбаатар	2,818,181	3,070,254	3,030,437	3,528,41	3,716,810
Хэнтий	3,268,826	3,551,191	3,903,570	4,409,317	4,644,910
Улаанбаатар	385,364	403,655	438,329	423.644	411,780

Тайлбар: Статистик мэдээллэлийн нэгдсэн сан: <https://www.1212.mn/stat.aspx>
ашиглав.

1.3. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын хүний нөөц

2018 оны байдлаар Зоонозын өвчин судлах байгууллагад нийт 382 ажилтан ажиллаж байна.

Хүснэгт 3. ЗӨС Байгууллагын хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт (2018 онд)

Үзүүлэлт		Архангай	Дундговь	Хэнтий	Өмнөговь	Увс	Говь-Алтай	Нийслэл	Баян-Өлгий	Завхан	Өвөрхангай	Баянхонгор	Сэлэнгэ	Ховд	Хөвсгөл	ЗӨСҮТөв
Эмч	Халдвар судлагч	1	-	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	2	9
	Нян судлагч	2	1	1	1	1	1	2	2	1	2	3	1	1	1	7
	Бусад	1			1				1	1	1	1	-	1	1	9
	Бүгд (1+2+3)	4	1	3	3	2	3	4	5	3	4	5	-	3	4	25
Бусад дээд мэргэжилтэн	Амьтан судлагч	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	4
	Шимэгч судлалын	1	0.5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
	Бусад	3	0.5	3	2	2	1	5	1	2	1	4	1	2	2	26
	Бүгд (5+6+7)	5	2	5	4	4	3	6	4	4	3	6	-	5	4	35
Бүх дээд мэргэжилтэн		9	3	8	7	6	6	11	9	6	7	12	-	12	8	60
Лаборант	Нян судлалын	2	-	3	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	7
	Амьтан судлалын		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
	Шимэгч судлалын	1	-	-	1	1	1	0	1	1	-	1	-	1	1	1
	Бусад	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
	Бүгд (10+11+12+13)	3	1	4	3	4	4	2	4	4	2	4	-	3	4	10
Бусад мэргэжилтэн	Бага эмч	1	0.5	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
	Сувилагч	-	-	-	-	-	2	0	1	-	-	-	-	-	1	-
	Ариутгагч, автоклавчин	2	1	4	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	3	7
	Голомт хяналтын бага эмч	-	-	-	-	-	1	1	3	-	-	3	-	-	-	-
	Бусад	7	3	8	2	6	5	5	9	5	2	8	3	5	8	21
Бүгд (9+14+15+16+17+18+19)		22	10	25	13	20	21	22	27	18	14	29	12	22	24	103

Тайлбар: Аймгуудын тайлангийн нэгтгэл /хүний нөөцийн хавсралт хүснэгт/

БҮЛЭГ 2. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл

Монгол улсад 2018 онд зоонозын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 1267 тохиолдол, амьтны 95 дуудлага бүртгэгдсэн. Хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоог өвчнөөр ангилан үзэхэд тарваган тахал 0.5% /7/, боом 0.8% /10/, хачигт энцефалит 14.3% /181/, хачигт боррелиоз 7.5% /96/, хачигт риккетсиоз 64.7% /819/, хумхаа 0.15% /2/, галзуугийн сэжигтэй мал, амьтанд уруулж, ноцуулсан 9.6% /122/, денге чичрэг 0.07% /1/, бэтэг 2% /25/, токсоплазмоз 0.07% /1/-ийг эзлэж байна. Сэжигтэй тохиолдлын тоо өнгөрсөн оныхоос 14.6% буурч, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 61.4% өссөн байна. Үүнээс тарваган тахал, хачгаар дамжих халдварууд, галзуугийн сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсан сэжигтэй тохиолдлын тоо өмнөх оноос буурсан байна. 2018 онд Татран, Ку чичрэг өвчний сэжигтэй дуудлага хүлээн авч лабораторийн шинжилгээгээр оношийг үгүйсгэсэн байна.

Хүснэгт 4. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын харьцуулсан үзүүлэлт (2013 - 2018)

Өвчний нэр	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2017, 2018 оны өөрчлөлт %	2013-2018 он	
								5 жилийн дундаж үзүүлэлт	5 жилийн дундаж 2018 оны өөрчлөлт %
Тарваган тахал	3	7	9	4	8	7	-12.5 ↓	6.2	12.9 ↑
Боом	17	22	18	13	12	10	-16.6 ↓	16.4	-39 ↓
Хачигт энцефалит	35	43	83	177	230	181	-20.9 ↓	113.6	59.3 ↑
Хачигт боррелиоз	13	29	14	94	116	96	-17.2 ↓	53.5	77.7 ↑
Хачигт риккетсиоз	97	425	368	437	929	822	-11.5 ↓	451.2	81.5 ↑
Хумхаа	2	3	2	6	4	2	-50 ↓	3.4	-33.3 ↓
Галзуугийн эрсдэлд өртсөн	164	85	99	151	169	121	-28.4 ↓	133.6	-8.2 ↓
Денге чичрэг	-	-	-	2	3	1	-66.6 ↓	1	0 ↔
Бэтэг	-	-	-	-	17	25	47 ↑	3.4	635 ↑
Токсоплазмоз	-	-	-	-	1	1	0 ↔	0.2	400 ↑
Татран	-	-	-	-	-	1	Шинэ	-	-
Ку чичрэг	-	-	-	-	-	1	Шинэ	-	-
Нийт	332	614	594	884	1489	1267	-14.9 ↓	782.6	61.4 ↑

2.1.1. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан зоонозын халдварт өвчний эрсдэлтэй амьтны дуудлага

2018 онд нийслэлийн төвийн 6 дүүрэг /БГД, БЗД, СБД, СХД, ЧД, ХУД/-ийн хэмжээнд бүртгэгдсэн 95 удаагийн зоонозын халдварын эрсдэлтэй амьтны дуудлагад үйлчилсэн.

Хүснэгт 5. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан зоонозын халдварт өвчний эрсдэлтэй амьтны дуудлагын 2013-2018 оны харьцуулсан үзүүлэлт

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	5 жилийн дундаж	2018	5 жилийн дундаж, 2018 оны өөрчлөлт %	2017 он 2018 оны өөрчлөлт %
Дуудлагын тоо	49	69	88	75	81	72,4	95	23.7% ↑	14.7% ↑
Материалын тоо	252	510	809	382	281	446.8	258	73.1 ↓	8.9 ↓

2.2. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

Зоонозын өвчин судлах байгууллагад 2018 онд зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй 1267 дуудлага бүртгэгдсэнээс 285 тохиолдол буюу 22,4 хувь нь батлагдсан. Батлагдсан тохиолдлын хачигт боррелиоз, 8.4% /24/ нь хачигт риккетсиоз 71.2% /203/ нь хачигт энцефалит, 11.2% /32/ денги, 0.3% /1/ нь бэтэг 8.7% /25/ өвчин байна. Мөн хачигт риккетсиозын 1, хачигт энцефалитын 1, нийт 2 нас баралт бүртгэгдсэн.

Хүснэгт 6. Зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн харьцуулсан үзүүлэлт (2013 - 2018 онд)

Өвчний нэр	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2017, 2018 оны өөрчлөлт %	2013-2018 он	
								Дундаж үзүүлэлт	5 үзүүлэлт 2018 оны өөрчлөлт %
Тарваган тахал	1	1	3	0	1	0	0 ↓	1.2	0 ↓
Боом	11	10	7	2	1	0	0 ↔	6.6	0 ↓
Хачигт энцефалит	15	7	40	52	62	32	-48.3 ↓	35.2	-8.5 ↓
Хачигт боррелиоз	1	1	17	78	46	24	-47.8 ↓	28.6	-16 ↓
Хачигт риккетсиоз	35	269	137	196	357	203	-43.1 ↓	198.8	2.5 ↑
Галзуу	1	0	0	0	0	0	0 ↔	0.2	0 ↔
Хумхаа	2	3	1	3	2	0	0 ↔	2.2	0 ↔
Баруун нил	0	0	1	0	0	0	0 ↔	0.2	0 ↔
Денге чичрэг	0	0	0	1	0	1	0 ↑	0.4	0 ↑
Бэтэг	0	0	0	0	17	25	47 ↑	3.4	525 ↑
Нийт	66	291	206	332	486	285	-41.9 ↓	276.2	3.1 ↑

2018 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний өвчлөлийн түвшин 10,000 хүн амд 0.9 байгаа нь өмнөх оноос 40% буурсан байна. Хачигт риккетсиозын өвчлөлийн түвшин Говь-Алтай аймагт, хачигт энцефалитын өвчлөлийн түвшин Сэлэнгэ аймагт, хачигт боррелиозын өвчлөлийн түвшин Завхан аймагт хамгийн өндөр байна.

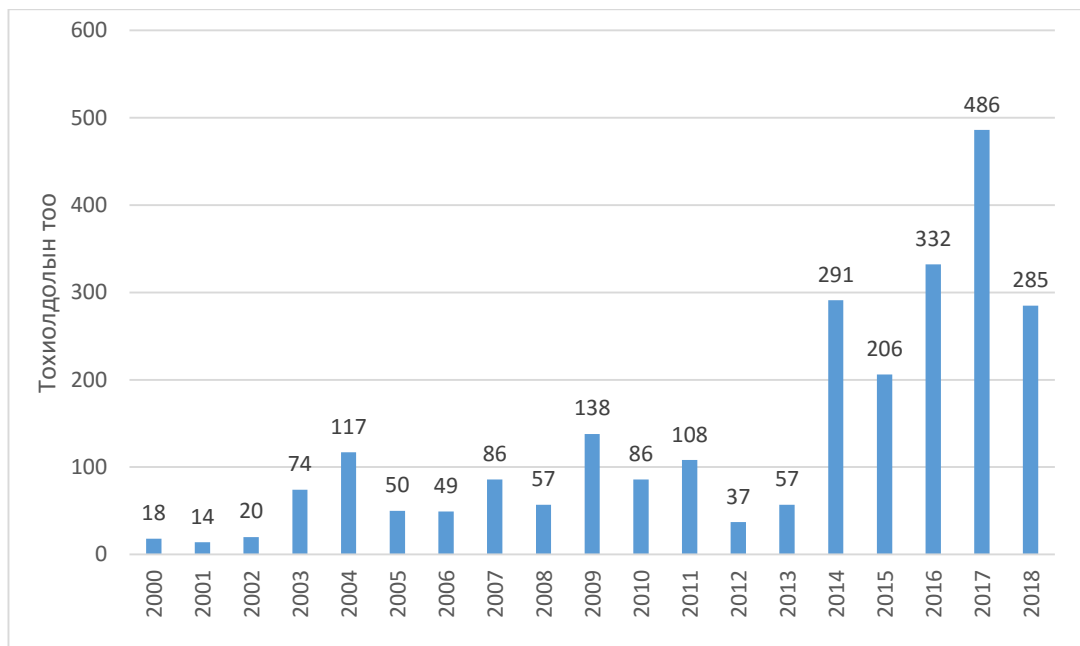
Хүснэгт 7. Улсын хэмжээнд 2018 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний 10,000 хүн амд ноогдох өвчлөлийн түвшинг аймагтар илэрхийлсэн үзүүлэлт

№	Аймаг	Тарваган тахал	Боом	Галзуу	Хачигт риккетсиоз	Хачигт энцефалит	Хачигт боррелиоз	Хумхаа	Денге чичрэг
1	Архангай	0	0	0	1.5	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	1.6	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0.3	0.3	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	6.1	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0.6	0	0.6	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0.1	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0.5	0	0.1	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0.9	0.2	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0.8	0	1.5	0	0
12	Орхон	0	0	0	0.5	0.3	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0.9	0.3	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0.3	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0.4	0.9	0.1	0	0
17	Төв	0	0	0	0.1	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	1.0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0.6	0	0.3	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	4.6	0	0.1	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0.3	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0.2	0.1	0	0	0
Улсын дүн		0	0	0	0.6	0.1	0.1	0	0

Бүртгэгдсэн зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн олон жилийн тоон үзүүлэлтээс харахад өвчлөлийн тоо жилээс жилд нэмэгдсээр байна.

Зураг 1. Зоонозын өвчний хүний өвчлөлийн тоон үзүүлэлт (2000 - 2018 онд)

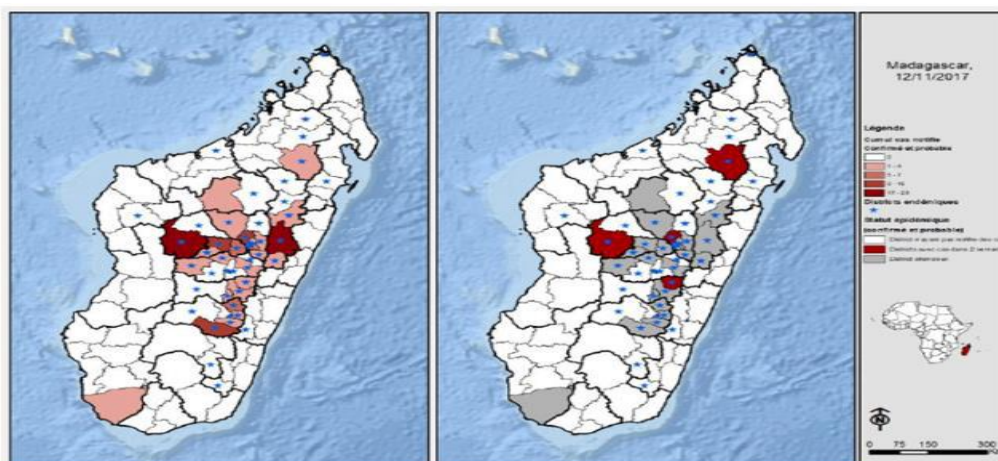

2.3. Тарваган тахал

2.3.1. Тарваган тахал өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

Дэлхийн хэмжээнд Африк, Ази, Өмнөд Америк тивүүдэд тарваган тахал өвчин тархалттай. 2017, 2018 онуудад тарваган тахал өвчний дэгдэлт Мадгаскар гарсан байна.

Зураг 2. Мадгаскар дахь тарваган тахлын дэгдэлт

Эх сурвалж: <https://www.afro.who.int/news/plague-madagascar-disease-outbreak-news-update>

2018 оны 8-р сараас 11-р сарын 05-ны хооронд нийт тахлын 106 тохиолдол бүртгэгдэж, улсын 114 дүүргийн 23 нь; үүнээс 36 нь 12 дүүрэг, 8 бүсэд батлагдсан байна. Өнөөдрийг хүртэл нас баралтын 9 тохиолдол бүртгэгдсэн (тохиолдлын нас баралт 9.4%), үүнээс 6 тохиолдол уушигны хатгалгаа, 4 нь булчирхайн хэлбэртэй байна.

Эдгээр бүх нас баралт нь нийгэмд тохиолдсон бөгөөд энэ нь эрт сэрэмжлүүлгийн тогтолцооны сул тал, олон нийтийн мэдлэг багатай байдлыг онцолж, хоёулаа дэгдэлтийн тархалтыг эрс нэмэгдүүлснийг тэмдэглэх нь чухал юм (ОСНА, 2018 оны 11-р сарын 13).

Монгол улсад:

Монгол улсад 2018 онд тарваган тахал өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй 7 тохиолдол бүртгэгдэж, оношийг үгүйсгэж ажиллаа. Сэжигтэй тохиолдлын тоо өмнөх оноос -12.5↓ бол 5 жилийн дундаж 6.2-оос 12.9↑ өссөн үзүүлэлттэй байлаа.

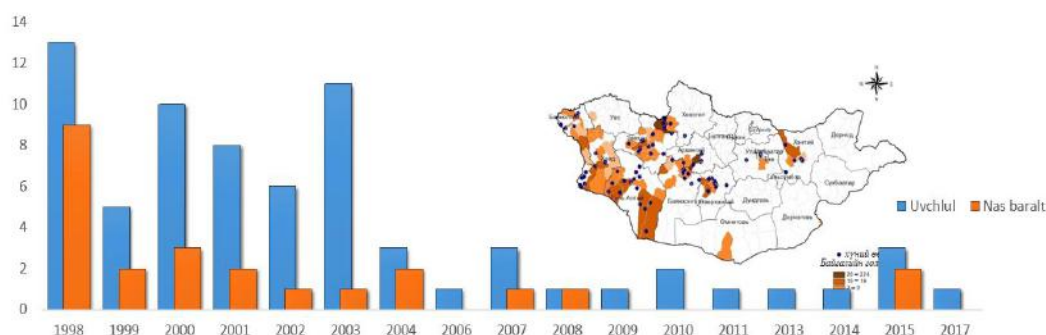
Хүснэгт 8. Тарваган тахлын сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдлын тоог аймаг, сумаар илэрхийлсэн үзүүлэлт (2018 онд)

№	Аймаг	Сум	Тохиолдол	
			Сэжигтэй	Батлагдсан
1	Баянхонгор	Өлзийт	1	0
		Баянхонгор	1	0
2	Улаанбаатар	Хан-Уул	1	0
		Баян-Зүрх	1	0
3	Ховд	Үенч	1	0
		Жаргалант	1	0
		Эрдэнэбүрэн	1	0
7		Нийт	7	0

Тарваган тахлын сэжигтэй дуудлагыг сараар авч үзвэл 7-8 сард 6(85.7%)
11 сард – 1 (14.2%) нь дуудлага бүртгэгдсэн байна.

Дуудлагын шалтгааны авч үзвэл тарваганы хүн мах, түүхий давсаг, бөөр залгисан гэх шалтгаанаар 3 (42.8%) хүн тарвага өвчих, чанах, боодог хийж идсэн гэх шалтгаанаар 4 (57.1%) хүний дуудлага ирүүлсэн байна.

Зураг 3. Тарваган тахлын хүний өвчлөл 1998-2018

1998-2018 онд тарваган тахлын 71 тохиолдол бүртгэгдж 24 (CFR 33.8%) нь нас баржээ. Энэ 20 жилд бүртгэгдсэн тарваган тахлын хүний өвчлөлийг өмнөх 20 жилд харьцуулахад ($R^2=0.0217$) буурах хандлагатай байна.

Хүснэгт 9. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт (2017, 2018 онд)

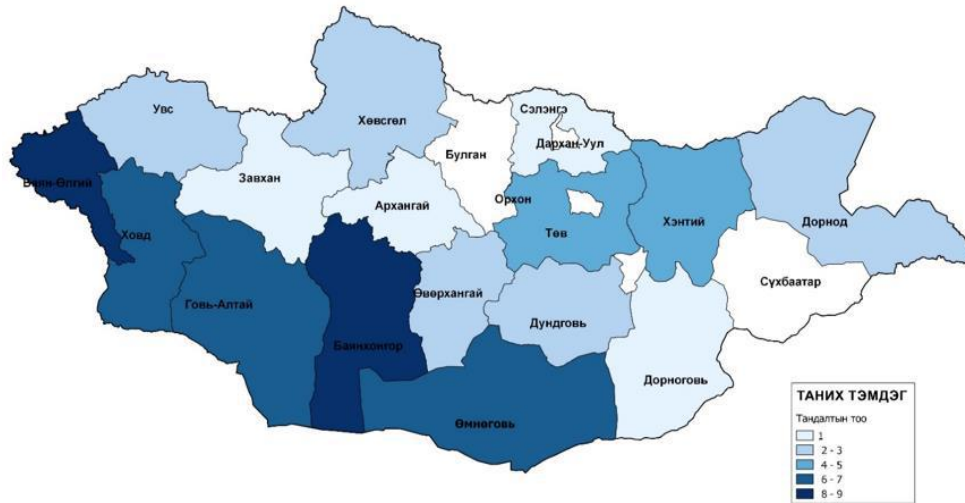
Тарваган тахлын хүний өвчлөл 2018 онд бүртгэгдээгүй.

№	Аймаг	А 20 Тарваган тахал /Plague				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	1	0	0.1	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		1	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0
Улсын дүн		1	0	0	0	0

2.3.2. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт

Монгол орны 17 аймгийн 137 сумдын нутагт тарваган тахал өвчний байгалийн голомт оршдог бөгөөд одоогоор нийт нутаг дэвсгэрийн 443.3км² буюу 28.3% тарваган тахал өвчний байгалийн голомттой байна.

Зураг 4. 2018 онд хийгдсэн тандалт судалгаа

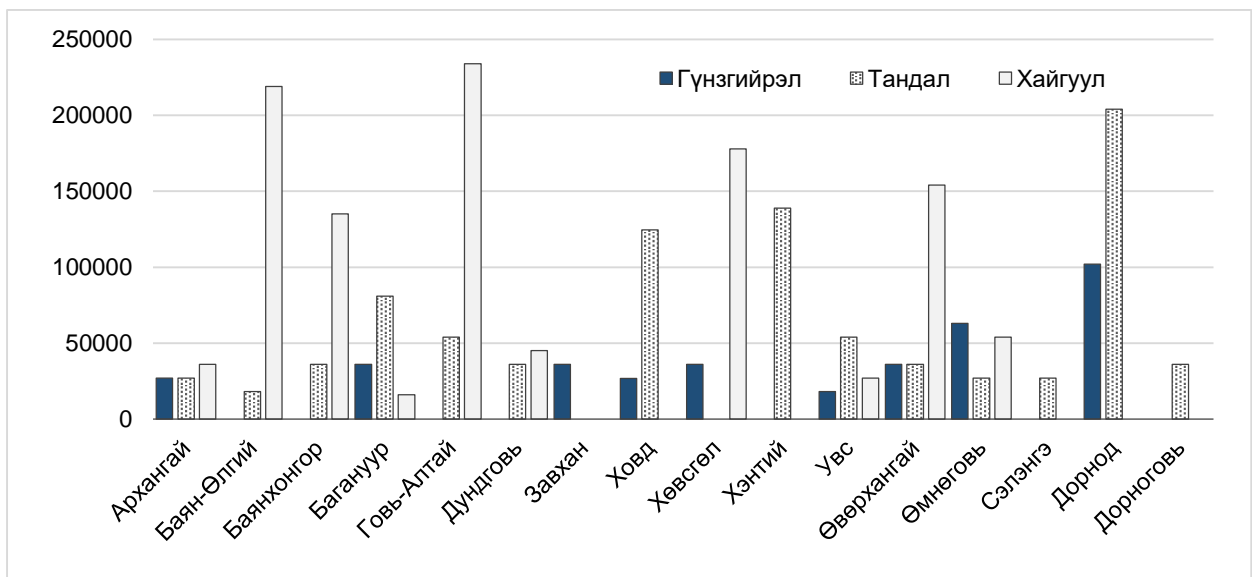
2018 онд системийн хэмжээнд тарваган тахал өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээг нийт аймгийн 94.1% (16 аймаг)-ийг, сумын 59.1%-г (81) хамруулан хийсэн байна.

Шинжилгээнд нийт 2,402,472 га талбайг хамруулсан.

Үүнээс:

- 287,709 га талбайд гүнзгийрэл
- 8,207,611 га талбайд тандал
- 1,303,000 га-д хайгуул шинжилгээг хийсэн.

Зураг 5. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт /аймгаар/ (2018 онд)

Нийт шинжилсэн талбайн сүүлийн 5 жийн дунджаас 34.8% -аар өмнөх оноос 16.6%-аар өссөн. Өмнөх жилтэй харьцуулахад гүнгийрэл шинжилгээ 3.1%-аар тандалт шинжилгээ 28.7%-аар, хайгуул шинжилгээний талбай 34.2%-аар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын шинжилгээ

№	Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	5 жилийн дундаж	2018
1	Аймаг	13	13	14	14	14	13.6	16
2	Сум	65	46	56	66	65	59.6	81
3	Шинжилсэн талбай	2013952	1800430	1455095	1743818	1895909	1781841	2402472
4	Гулигдас	2276	2117	1878	1826	2330	2085.4	2350
5	Зэм үхдэл	71	53	66	76	209	95	249
6	Шинжилсэн шимэгч	9649	9957	10813	10080	8822	9864.2	12689
7	Шинжилсэн амьтан	3171	2942	2803	2077	2457	2690	2769
8	Илэрсэн өсгөвөр	20	8	21	4	13	11.2	60
9	Илэрсэн эерэг сорьц	22	0	15	11	93	35.25	185

Илрүүлсэн тахлын өсгөврийн тоо өмнөх оноос 4.6 дахин, илэрсэн эерэг сорьцын тоо 1.9 дахин өссөн.

Зураг 6. Тарваган тахлын өсгөвөр илрэлт

Баян-Өлгий, Ховд, Хөвсгөл, Дорноговь аймгийн 8 сумдын нутгаас тарваган тахлын өсгөвөр 60, эерэг сорьц 185 илэрч эпизооттой талбай 385,603 га, халдвартай талбай 415,409 га байгааг тогтоолоо.

Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын халдварын аюулын зэрэглэл (2019 онд)

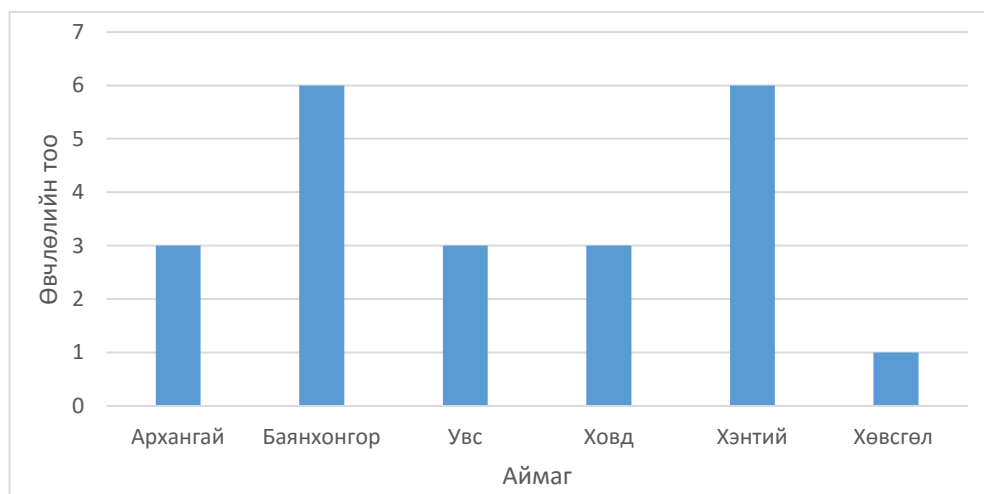
Дэрлэгүүн голомт	Аймаг	Зэрэглэл /сумын нэр/		
		А	Б	В
Хангай	Архангай	Чулуут, Ихтамир	Булган	Цахир
	Баянхонгор	Баянбулаг, Галуут, Жаргалант	Бөмбөгөр, Өлзийт, Эрдэнэцогт,	Хүрээмарал, Бууцагаан, Баян-Овоо, Гурванбулаг, Баян-Өндөр
	Завхан	Нөмрөг, Алдархаан, Сонгино, Эрдэнэхайрхан	Яруу, Тэлмэн, Түдэвтэй, Отгон	Завханмандал, Цагаанхайрхан
	Хөвсгөл	Цэцэрлэг, Цагаан-Уул	Шинэ-Идэр	Төмөрбулаг
	Өвөрхангай	Уянга, Хайрхандулаан	Тарагт	Нарийнтээл
	Увс	-	-	Бөхмөрөн, Ховд
Монгол-Алтай	Ховд	Булган, Эрдэнэбүрэн, Цэцэг, Алтай, Үөнч	Манхан, Мөст, Чандмань, Дарви	Буянт, Мянгад, Дуут,
	Говь-Алтай	Цогт, Эрдэнэ, Чандмань	Төгрөг, Дарви, Есөнбулаг, Тонхил,	Бугат, Халиун
	Баян-Өлгий	Бугат, Сагсай, Ногооннуур, Улаанхус,	Толбо, Дэлүүн, Булган	Цэнгэл, Алтай,
Хэнтий	Хэнтий	Өмнөдэлгэр	Жаргалтхаан	Мөрөн
	Төв	-	Сэргэлэн	Мөнгөнморьт
Дундад Халх	Дундговь	-	-	Баянжаргалан, Говь-Угтаал, Адаацаг
	Говь-Сүмбэр	-	-	Сүмбэр
Говийн-Алтай	Өмнөговь	-	Хүрмэн	Баяндалай
Зүүнговь	Өмнөговь	-	-	Ханбогд
	Дорноговь	-	Замын-Үүд	
Дүн	15 аймаг	27	25	27

Мэдээллийн эх сурвалж: Мэргэжилийн 2 дугаар баг

2.4. Боом

Монгол улсад малын боом өвчин жил бүр тасралтгүй гарч байгаа ч сүүлийн 10 жилийн тохиолдлыг өмнөх 10 жилтэй харьцуулахад өвчлөлийн гаралт 1.5 дахин буурсан байна.

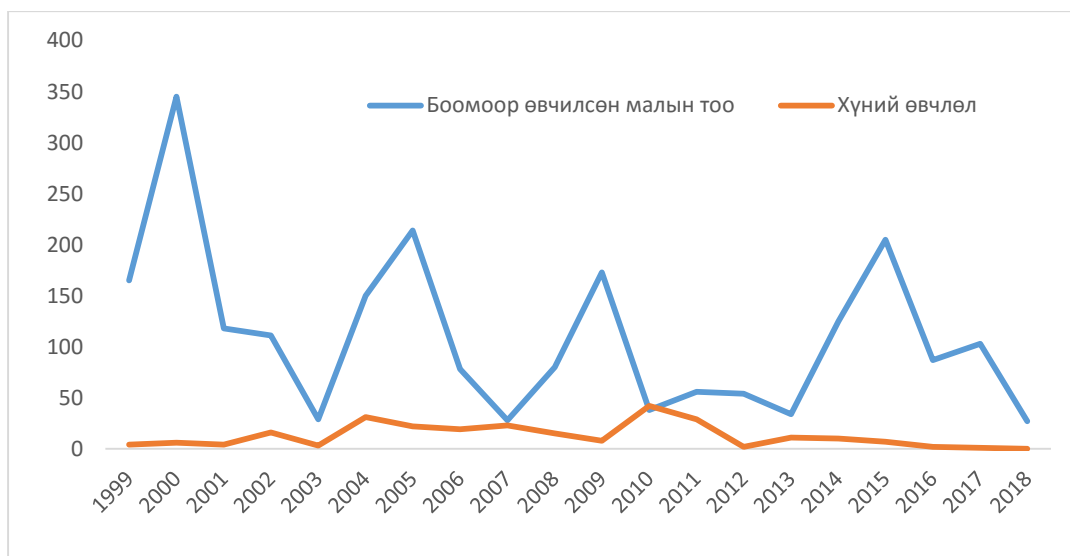
Зураг 7. Боомын малын өвчлөл (2018 онд)

2018 онд 6 аймгийн 8 суманд нийт 22 үхэр, хонь, ямаа боомоор өвчилсөн бөгөөд малын өвчний гаралтын дундаж тоо 1-3 байсан.

2.4.1. Боомын малын өвчлөлийн мэдээлэл

Зураг 8. Хүн, малын өвчлөл сүүлийн 20 жилд

Мэдээллийн эх сурвалж: Мэргэжилийн баг

2.4.2. Боомын хяналтын шинжилгээ

2018 онд боомын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээгээр 2096 сорьц цуглуулан шинжилсэн. Шинжилгээгээр Хэнтий, Өвөрхангай аймгуудад боомын үүсгэгчийн өсгөвөр илрүүлсэн.

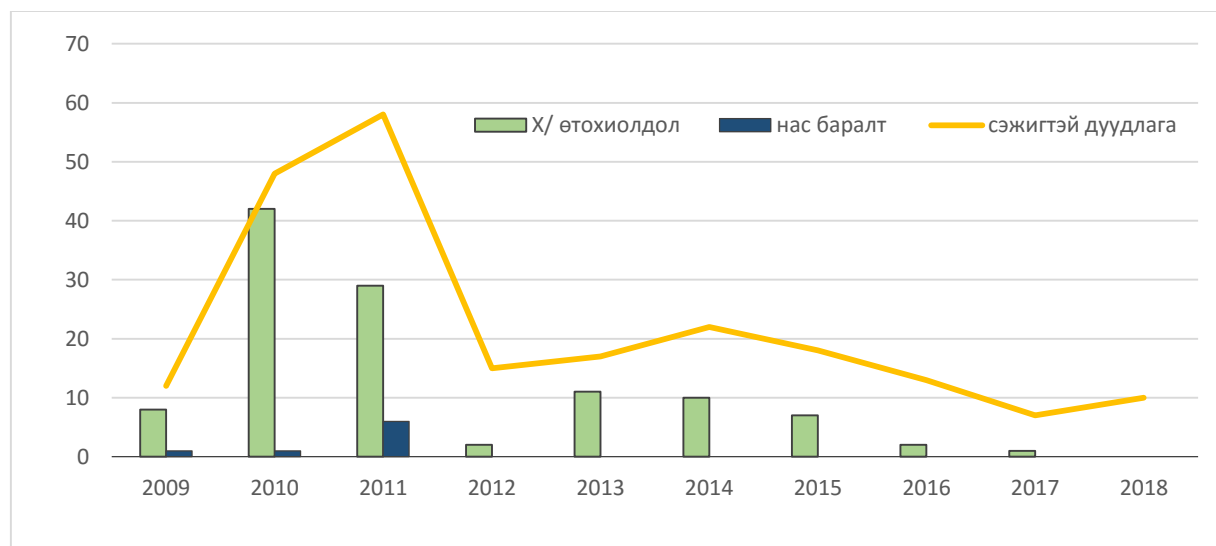
2.4.2.2. Боом өвчний орчны хяналтын шинжилгээ

Хүснэгт 12. Боомын голомтын болон орчны хяналтын шинжилгээний 2013-2018 оны харьцуулсан үзүүлэлт

№	Боом өвчний шинжилгээний үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	Сүүлийн 5 жилийн дундаж	2018
1	Голомт хяналтын шинжилгээ	1496	1776	1680	2290	321	1512.6	4155
2	Орчны хяналтын шинжилгээ	2036	3760	3702	3639	5139	3655.2	2096
3	Шинжилгээ ний нэгдсэн дүн	3532	5536	5382	5929	5463	5168.4	6251
4	Илэрсэн өсгөврийн тоо	2	8	2	3	0	3	2

2018 онд хүний өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдээгүй.

Зураг 9. Боомын хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол, нас баралт (2009-2018)

Хүснэгт 13. Боомын хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2018 он)

	Аймаг	А 22 Боом өвчин /Anthrax				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	1	0	0.1	0	0
Аймгийн дүн		1	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0
Улсын дүн		1	0	0	0	0

2.5. Хачгаар дамжих халдвар

2.5.1. Хачгаар дамжих халдварын тандалт судалгаа

2018 онд 15 аймгийн 46 сумын 213 цэгт газраас 13460 сорьц цуглуусан байна.

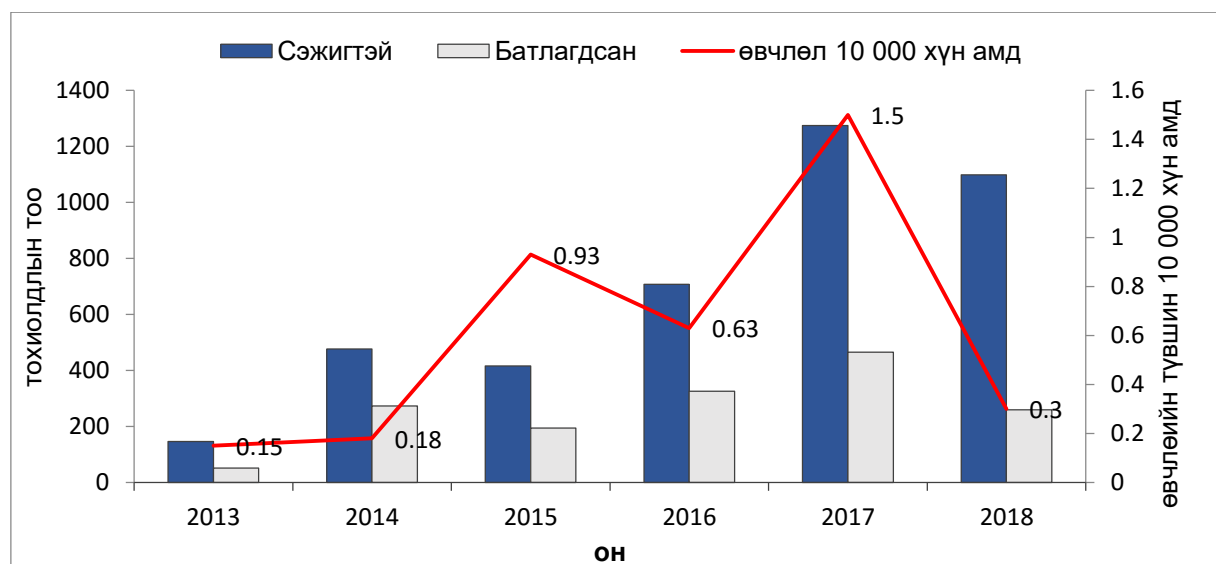
Хүснэгт 14. Хачгаар дамжих халдварын тандалт судалгаа (2013-2018)

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	5 жилийн дундаж	2018
Аймгийн тоо	12	11	14	14	13	12.8	15
Сумын тоо	33	46	51	46	33	41.8	46
Цэгт газрын тоо	72	165	136	182	161	143.2	213
Хачгийн тоо	10823	9381	8966	7512	8510	9038,4	13460

2.5.2. Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2018 онд хачгаар дамжих халдварын 1099 тохиолдол бүртгэгдсэний 259 (23.6%) нь эмнэл зүй, тархвар судлал, лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан. Хачигт риккетсиоз 78.3%. Хачигт энцефалит 12.3%. Хачигт боррелиоз 9.3%.

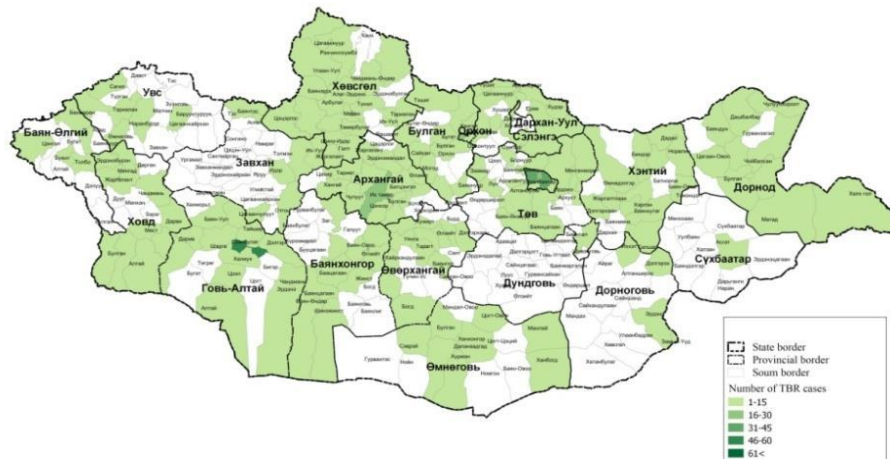
Зураг 10. Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөл (2013-2018)

2.5.3.1. Хачигт риккетсиозын хүний өвчний тархалт (аймгаар)

Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл 20 аймгийн 118 сум, нийслэлийн 9 дүүрэгт тус тус бүртгэгдсэн.

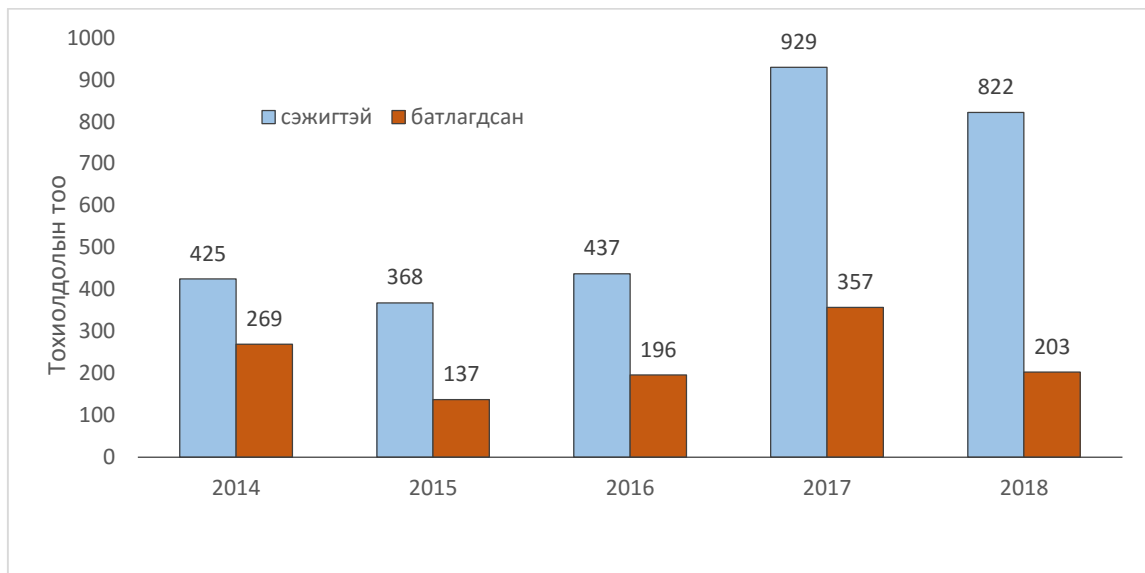
Зураг 11. Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөлийн тархалт

2.5.3.2. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2018 онд хачигт риккетсиоз өвчний сэжигтэй 822 тохиолдлын 24.6% /203/ нь батлагдсан нь өмнөх оноос -11.5↓ - хувиар буурсан, сүүлийн 5 жилийн дундажаас 81.5↑, (451.2) хувиар өссөн байна.

Зураг 12. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол (2012-2017)

Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хачигт риккетсиозын өвчлөлийн түвшин 10,000 хүн амд 0.6 байна.

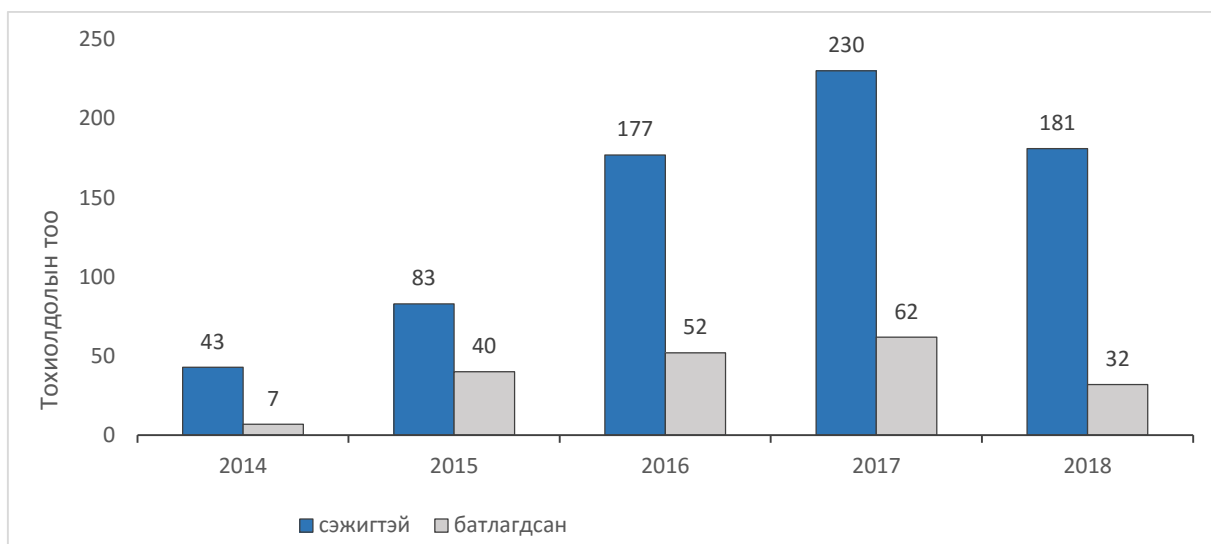
Хүснэгт 15. 2017-2018 оны хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт

А 77 Хачигт риккетсиоз						
	Аймаг	Өвчлөл		10,000 хүн амд		Нас баралт
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	38	14	4.1	1.5	0
2	Баян-Өлгий	6	0	0.6	0.0	0
3	Баянхонгор	15	15	1.8	1.6	0
4	Булган	3	2	0.5	0.3	0
5	Говь-Алтай	167	35	29.7	6.1	0
6	Говьсүмбэр	0	1	0.0	0.6	0
7	Дархан-Уул	5	0	0.5	0.0	0
8	Дорноговь	1	0	0.2	0.0	0
9	Дорнод	2	4	0.3	0.5	0
10	Дундговь	3	4	0.7	0.9	0
11	Завхан	10	6	1.4	0.8	0
12	Орхон	1	5	0.1	0.5	0
13	Өвөрхангай	4	10	0.4	0.9	0
14	Өмнөговь	6	2	1.0	0.3	0
15	Сүхбаатар	5	0	0.8	0.0	0
16	Сэлэнгэ	16	4	1.5	0.4	0
17	Төв	2	1	0.2	0.1	0
18	Увс	1	8	0.1	1.0	1
19	Ховд	6	5	0.7	0.6	0
20	Хөвсгөл	35	61	2.7	4.6	0
21	Хэнтий	1	2	0.1	0.3	0
Аймгийн дүн		327	179	2.0	1.0	1
22	Улаанбаатар	30	24	0.2	0.2	0
Улсын дүн		357	203	1.2	0.6	1

2.5.3.3. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2018 онд хачигт энцефалит өвчний сэжигтэй 181 тохиолдлын 16.7% /32/ нь батлагдсан нь өмнөх оноос -20.9↓ -аар буурсан, сүүлийн 5 жилийн дунджаас -8.5↓ (35.2) хувиар буурсан байна.

Зураг 13. Хачигт энцефалитын сэжигтэй хүний өвчлөлийн өвчлөл батлагдсан тохиолдлын үзүүлэлт

Хачигт энцефалитын байгалийн голомт

Манай улсын 8 аймгийн 17 суманд хачигт энцефалитын байгалийн голомт тэмдэглэгдсэн.

2018 онд Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Орхон, Өвөрхангай, Сэлэнгэ, Улаанбаатарт хүний өвчлөл бүртгэгдэж, эмнэлгийн тусламж авсан байна.

Зураг 14. Хачигт энцефалитын хүний өвчлөл бүртгэгдсэн байршил

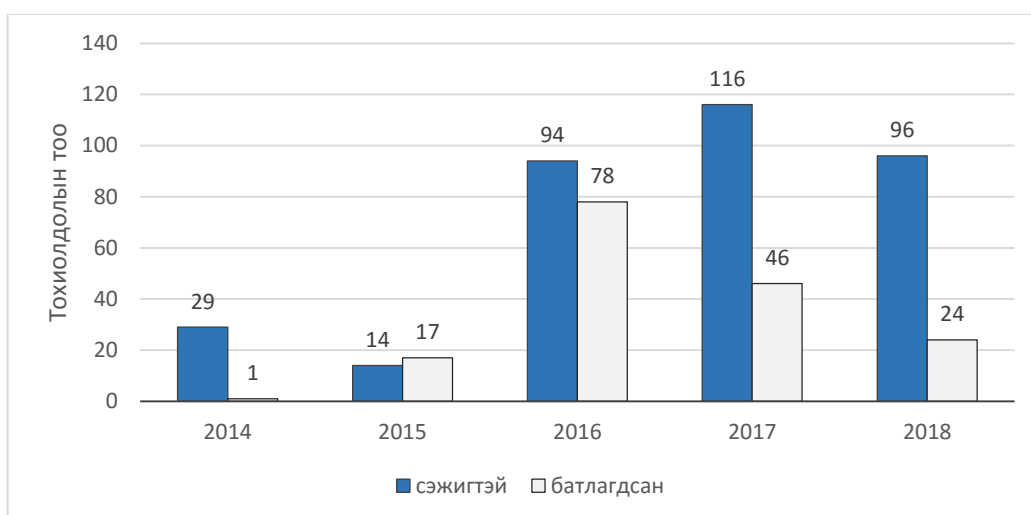
Хүснэгт 16. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018)

	Аймаг	А 84 Хачигаар дамжих вируст энцефалит				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	1	0	0.1	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	2	0	0.2	0	0
4	Булган	4	2	0.7	0.3	0
5	Говь-Алтай	1	0	0.2	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	4	1	0.4	0,1	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	1	0	0.2	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	11	3	1.1	0.3	0
13	Өвөрхангай	0	4	0	0.3	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	13	10	1.2	0.9	0
17	Төв	0	0	0	0,0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	1	0	0.1	0	0
20	Хөвсгөл	5	0	0.4	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		42	21	0.3	0.1	0
22	Улаанбаатар	20	11	0.3	0.1	1
Улсын дүн		62	32	0.2	0.1	1

2.5.3.4. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

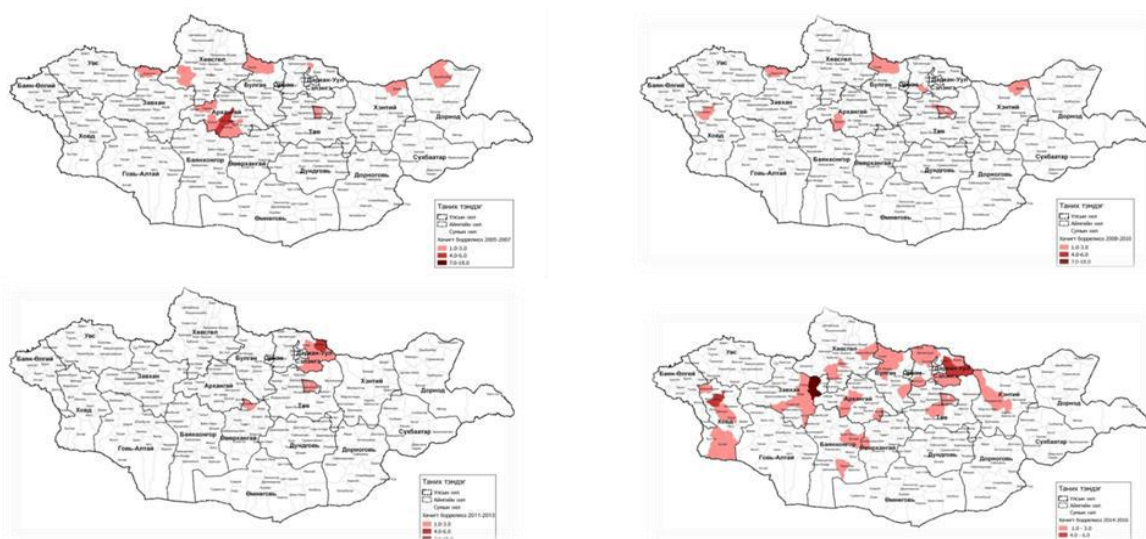
2018 онд хачигт боррелиоз өвчний сэжигтэй 96 тохиолдлын 25% (24) хувь нь батлагдсан нь өмнөх оноос -47.8↓ хувиар буурсан, сүүлийн 5 жилийн дунджаас - 8.5↓ хувиар буурсан байна.

Зураг 15. Хачигт боррелиоз өвчний сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол (2014-2018)

Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хачигт боррелиоз өвчний өвчлөлийн түвшин 10,000 хүн амд 0.2 байна.

Зураг 16. Монгол улсад бүртгэгдсэн хачигт боррелиозын өвчлөл (2005-2018)

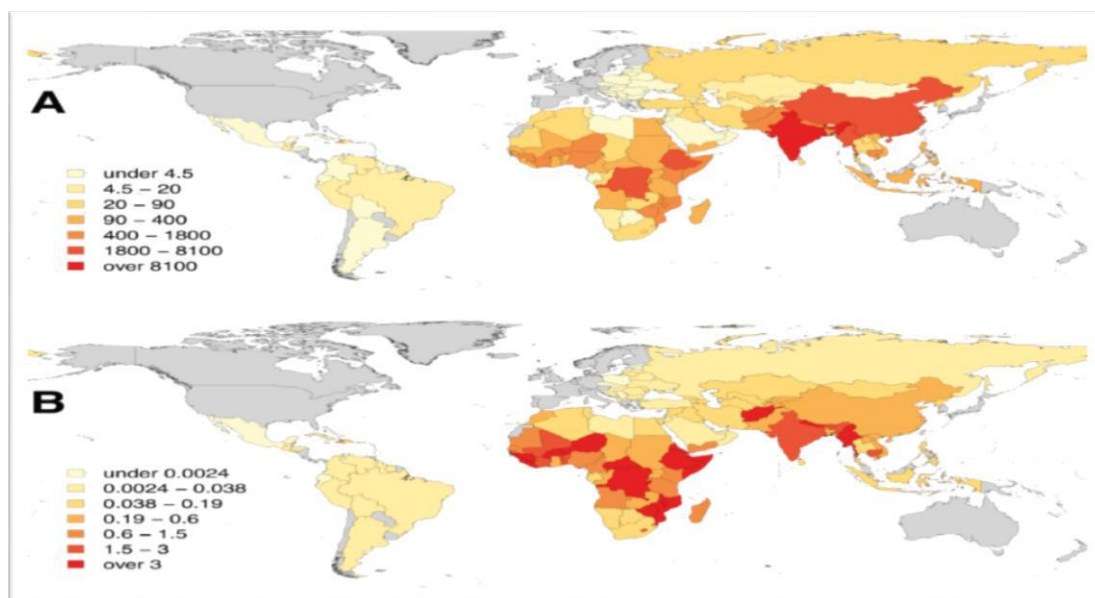

Хүснэгт 17. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018)

Аймаг		А69.2 Спирохетээр үүсгэгддэг бусад халдвар, хачигт боррелиоз				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	1	0	0.6	0
7	Дархан-Уул	1	0	0.1	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	1	0	0.1	0
10	Дундговь	1	0	0.2	0	0
11	Завхан	20	11	2.9	1.5	0
12	Орхон	1	0	0.1	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	1	1	0.1	0.1	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	5	3	0.6	0.3	0
20	Хөвсгөл	1	1	0.1	0.1	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		30	18	0.2	0.1	0
22	Улаанбаатар	16	6	0.1	0,0	0
Улсын дүн		46	24	0.2	0.1	0

2.6. Галзуу

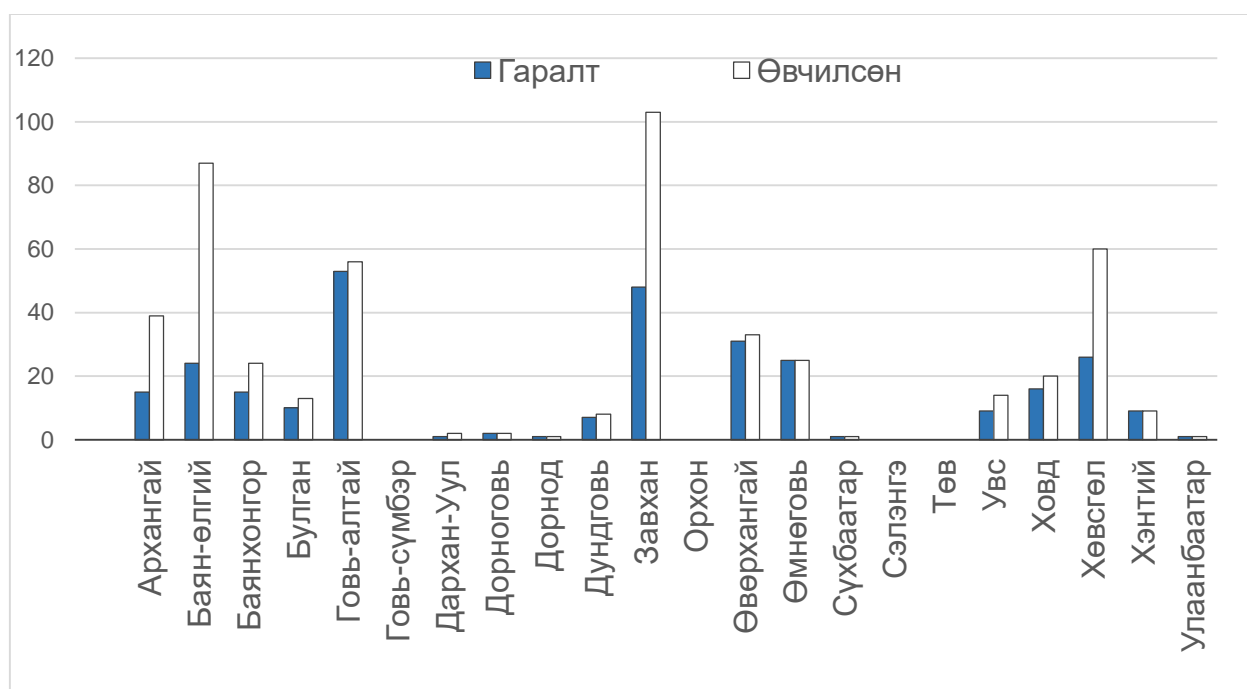
Зураг 17. Галзуу өвчний тархалт

2.6.1. Мал, амьтны галзуу өвчний мэдээлэл

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 15 аймаг, нийслэлд давхардсан тоогоор 123 суманд 247 мал, амьтан өвчилсөн нь өмнөх оноос 7.4% (17)-аар өссөн байна. Үүнээс 85%(210) нь мал, 8.9% (22) нь зэрлэг амьтан, 6.1% (15) нь нохой байна.

Зураг 18. Мал, зэрлэг амьтны 2018 оны өвчлөл

Зураг 19. 2018 Галзуу өвчний эрсдэлд сэжигтэй тохиолдол /2015-2018/

2.6.2. Галзуу өвчний хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2018 онд улсын хэмжээнд 121 хүн галзуугийн эрсдэлд өртсөний улмаас дархлаажуулалтад хамрагдсан.

Хүснэгт 18. Галзуу өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018)

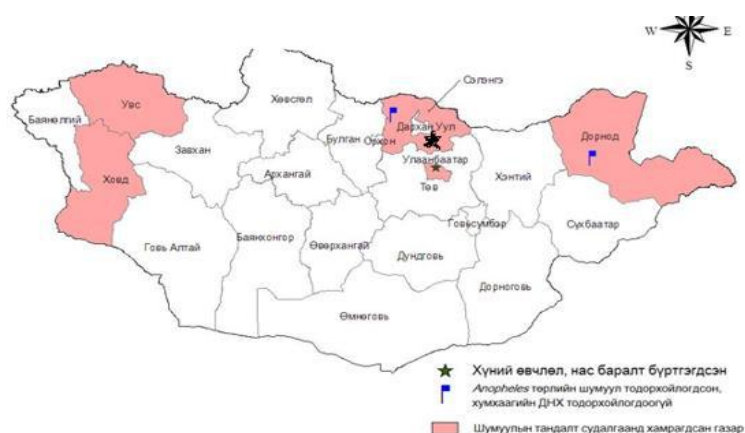
	Аймаг	А82 Галзуу				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0

15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		0	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0
Улсын дүн		0	0	0	0	0

2.7. Хумхаа

Манай орон хумхаагийн нутагшмал бүс нутгийн тоонд ордоггүй ч 2009 онд анх зөөвөрлөгдсөн тохиолдол бүртгэгдсэнээс хойш 2009-2017 онд Энэтхэг, БНСУ, Африкийн Конго, Мали, Сerratилион, Гана, Судан зэрэг улсаас зөөвөрлөгдсөн нийт 14 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. 2018 онд хумхаагийн сэжигтэй 4 тохиолдол бүртгэгдсэнээс лабораторийн шинжилгээгээр онош үгүйсгэгдсэн байна.

Зураг 20. Монголд зөөвөрлөгдөн ирж бүртгэгдсэн хумхаагийн хүний өвчлөл, судлагдсан байдал /2009-2018/

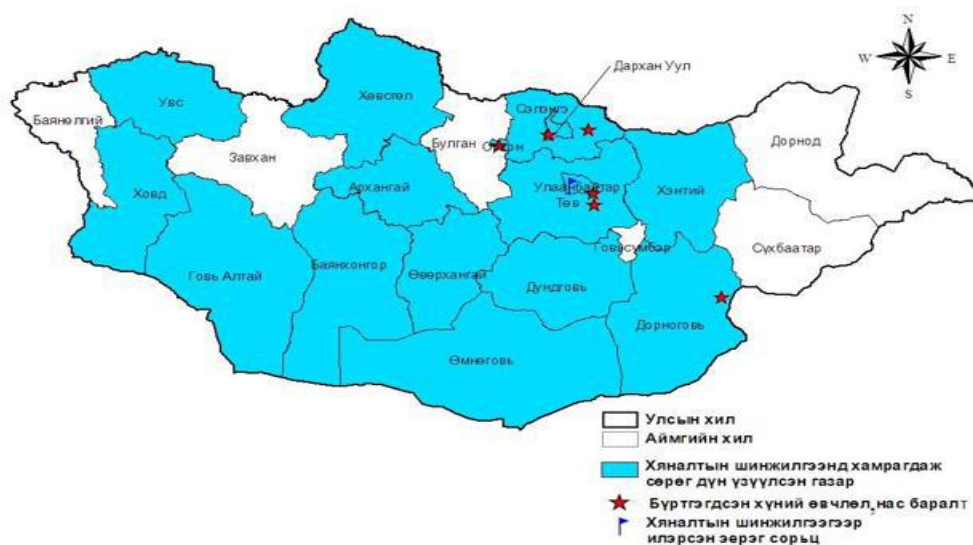

Хүснэгт 19. Хумхаа өвчний 2017-2018 оны хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшний тоон үзүүлэлт

	Аймаг	B50 Хумхаа /Malaria/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		0	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	2	0	0	0	0
Улсын дүн		2	0	0	0	0

2.8. Урвах тахал /Холер/

Зураг 21. Холерын халдварын Монгол дах тархалт, судлагдсан байдал (2008-2018)

2.8.1. Урвах тахал өвчний хяналтын шинжилгээ

2018 онд урвах тахал өвчний хяналтын шинжилгээгээр нийт 198 нэгж газраас 2594 нэгж материал дээжлэн авч, бичил харах, нян судлалын аргаар шинжлэхэд өвчний үүсгэгч илрээгүй.

Хүснэгт 20. Урвах тахал өвчний хяналтын шинжилгээ (2012-2018)

Он Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	Сүүлийн 5 жилийн дундаж	2018
Хамрагдсан байгууллага /давхардсан тоо-р/	73	150	120	194	196	147	198
Шинжлэгдэхүүн	Ус	452	547	482	553	520	632
	Хүнс	150	160	508	343	462	498
	Арчдас	736	1242	852	718	968	1460
	Бусад	-	-	-	-	-	0
Нийт	1345	2137	1872	1785	1996	1827	2594

2.8.2. Урвах тахал өвчний хүний өвчлөл

2018 онд хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол бүртгэгдээгүй.

Хүснэгт 21. Урвах тахал өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018)

	Аймаг	A00 Урвах тахал /Cholera/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		0	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0
Улсын дүн		0	0	0	0	0

2.9. Денге чичрэг

2018 онд денге чичрэг өвчний 1 дуудлага хүлээн авч оношийг баталгаажуулж ажилласан байна.

Хүснэгт 22. Денге чичрэг өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин (2017-2018)

	Аймаг	А90 Денге чичрэг				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2017	2018	2017	2018	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		0	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	1	0	0	0
Улсын дүн		0	1	0	0	0

2.10. Шувууны томуу өвчний тохиолдол, тархалт

2018 онд Дэлхийн улс орнуудад шувууны томуугийн хүний өвчлөл А(Н7N9) вирусээр үүсгэгдсэн (1), А (Н5N6) вирусээр үүсгэгдсэн (4), А (Н7N4) вирусээр үүсгэгдсэн (1), А (Н9N2) вирусээр үүсгэгдсэн (5) тус тус бүртгэгдэж, А хүрээний Н5N1 вирусийн хүний өвчлөл (0) бүртгэгдээгүй байна.

2.10.1. 2018 онд бүртгэгдсэн шувууны томуугийн А (Н5N1) вирусийн хүний өвчлөлийн тохиолдол ба нас баралт:

2018 онд өндөр хоруутай шувууны томуугийн А хүрээний Н5N1 вирусийн хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй бөгөөд хамгийн сүүлд 2017 онд Египет улсад 3 тохиолдол 1 нас баралт, Индонези улсад 1 тохиолдол 1 нас баралт тус тус бүртгэгдсэн байна.

2003 оноос 2018 оны 12-р сарын 31-ний өдөр хүртэлх хугацаанд дэлхийн 16 улсад шувууны томуугийн А (Н5N1) вирусийн 860 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 454 (52.7%) нь нас барсан (График 1).

Номхон далайн баруун бүсийн улс (*Камбожи, *Хятад, *Лаос, *Вьетнам)-д 2003 оноос хойш 238 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 134 (57%) нь нас барсан ба Камбожи улсад нас баралтын түвшин хамгийн өндөр (66%; 37/56) байна (Хүснэгт 23).

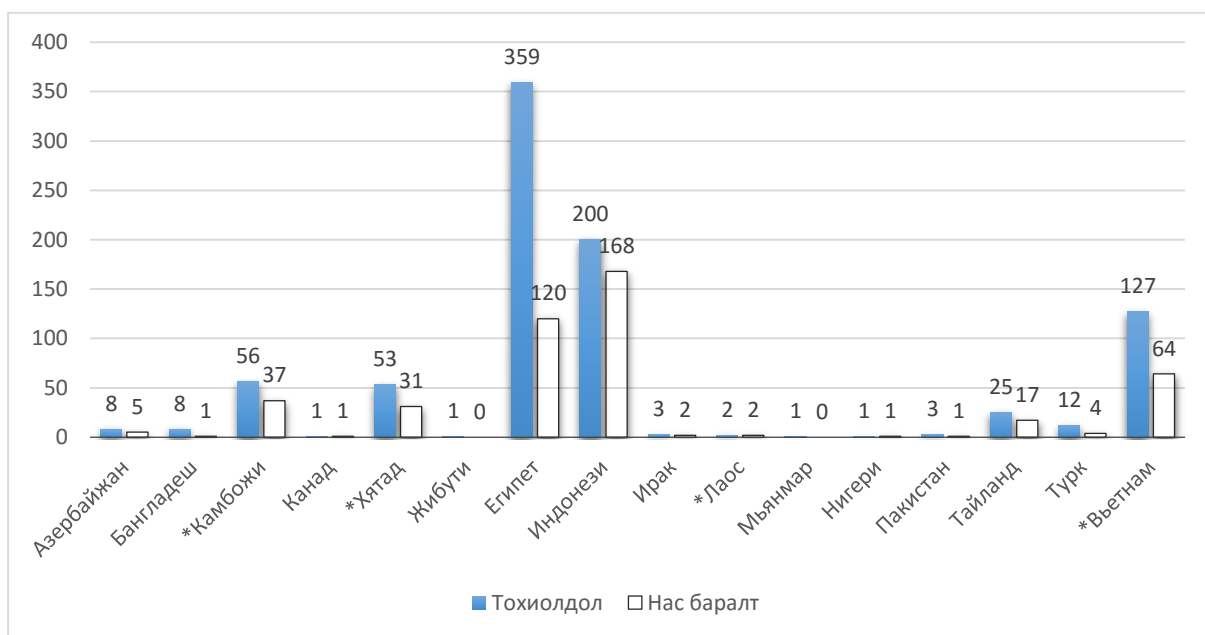
Хүснэгт 23. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томуугийн А (Н5N1) вирусийн халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт, бодит тоогоор, 2003 – 2018.12.31

№	Улс	2003-2010		2011-2015		2016		2017		2018		Нийт	
		Т	Н	Т	Н	Т	Н	Т	Н	Т	Н	Т	Н
1	Азербайжан	8	5	0	0	0	0	0	0	0	0	8	5
2	Бангладеш	1	0	7	1	0	0	0	0	0	0	8	1
3	*Камбожи	10	8	46	29	0	0	0	0	0	0	56	37
4	Канад	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
5	*Хятад	40	26	13	7	0	0	0	0	0	0	53	31
6	Жибути	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
7	Египет	119	40	225	76	10	3	3	1	0	0	359	120
8	Индонези	171	141	28	26	0	0	1	1	0	0	200	168
9	Ирак	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2
10	*Лаос	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
11	Мьянмар	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
12	Нигери	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
13	Пакистан	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1
14	Тайланд	25	17	0	0	0	0	0	0	0	0	25	17
15	Турк	12	4	0	0	0	0	0	0	0	0	12	4
16	*Вьетнам	119	59	8	5	0	0	0	0	0	0	127	64
Нийт		516	306	330	143	10	3	4	2	0	0	860	454

* Номхон далайн баруун бүсийн улс

Тэмдэглэгээ: (Т) тохиолдол; (Н)-нас баралт

Зураг 22. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн хүний өвчлөл, улсаар

2003 – 2018.12.31

* Номхон далайн баруун бүсийн улс

2.10.2. Шувууны томуугийн А (H5N6) вирусийн хүний өвчлөлийн мэдээлэл:

2018 оны 01-р сарын 01-нээс 12-р сарын 31-ний өдөр хүртэлх хугацаанд шувууны томуугийн А (H5N6) вирусийн хүний өвчлөлийн **(4) шинэ тохиолдол** бүртгэгдсэн байна.

2014 оноос хойш Дэлхийд шувууны томуугийн А (H5N6) вирусийн хүний өвчлөлийн нийт **23** тохиолдол бүртгэгдсэнээс **7** (30.4%) нь нас барсан.

2.10.3. Шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн хүний өвчлөлийн мэдээлэл:

2018 оны 01-р сарын 01-нээс 12-р сарын 31-ний хүртэлх хугацаанд шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн хүний өвчлөлийн **(1) шинэ тохиолдол** нэмж бүртгэгдсэн бол өмнөх онд 756 тохиолдол бүртгэгдэж байсан.

2013 оноос 2018 оны 12-р сарын 31-ний өдөр хүртэлх хугацаанд дэлхийн улс оронд шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн нийт 1567 тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

Шувууны томуугийн А хүрээний (H9N2) вирусийн хүний өвчлөлийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл:

2018 оны байдлаар шувууны томуугийн А хүрээний (H9N2) вирусийн хүний өвчлөлийн **(5) шинэ тохиолдол** бүртгэгдсэн байна.

2013 оны 12-р сараас хойш БНХАУ-д хүний өвчлөлийн 22 тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

2.10.4. Шувууны томуугийн А хүрээний (H7N4) вирусийн хүний өвчлөлийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл:

2018 оны 2-р сарын 14-нд шувууны томуугийн А хүрээний (H7N4) вирусийн хүний өвчлөлийн анхны (1) тохиолдол БНХАУ-ын Jiangsu мужад бүртгэгдсэн талаар ДЭМБ-аас мэдээлсэн байна.

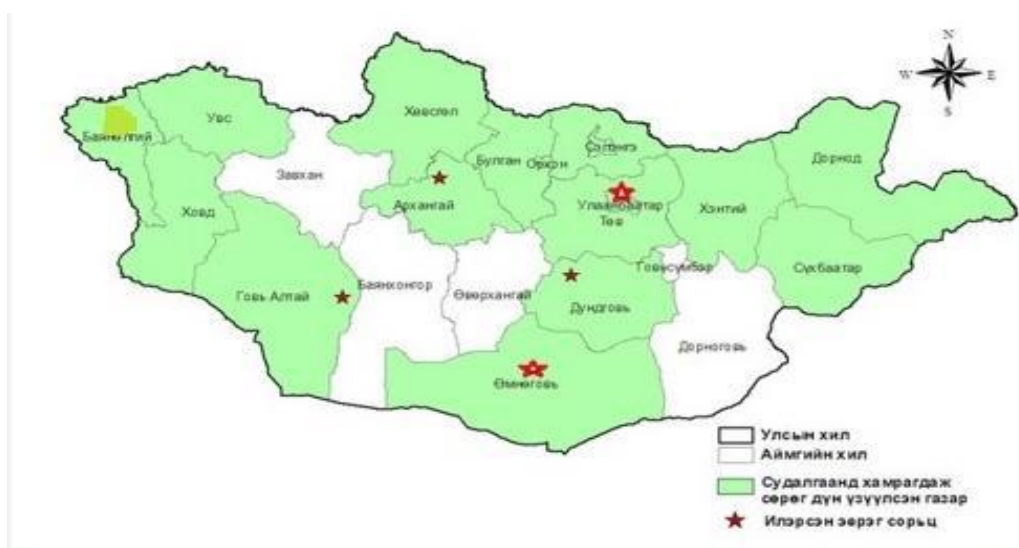
2.10.5. Шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн шувууны өвчлөлийн мэдээлэл:

2018 оны 01-р сарын 01-нээс 2018 оны 12-р сарын 31-ний өдөр хүртэлх хугацаанд шувууны томуугийн А (H5N1) вирусээр 3 тив (Ази, Африк, Европ) - ийн 17 улсад тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын дунд **146,565** өвчлөл бүртгэгдэж, **77,879 (53.1%)** нь үхсэн байна (Хүснэгт 2).

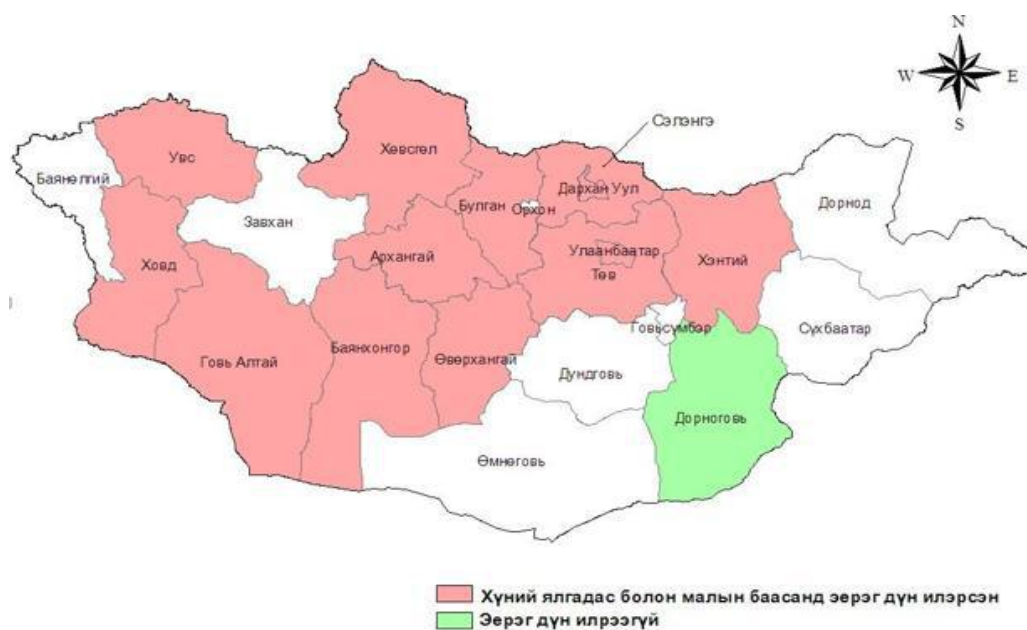
Хүснэгт 24. Тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын өвчлөл (2018.01.01-12.31 хүртэлх)

Улс	Өртөмхий	Үхсэн	Устгасан	Тайлбар
А (H5N6) вирусийн шувууны өвчлөл				
Өмнөд Солонгос	1222336	1572	1220764	Тахиа, нугасны ферм
Япон	51000	55	50945	Шувууны ферм
Япон	38	38	-	Зэрлэг шувуу, Хэрээ
Хонг-Конг	3	3	-	Хар толгойт халбаган хошуут, хүрэн толгойт цахлай
Тайвань	2648	-	2648	Шувууны ферм
Вьетнам	22720	4170	18550	Шувууны ферм
Хятад	63525	24655	38870	Нугасны ферм, шувууны ферм
А (H5N2) вирусийн шувууны өвчлөл				
Тайвань	789445	73745	715700	Нугас, тахианы ферм
Хятад	28031	1469	26562	Галууны ферм
А (H5N1) вирусийн шувууны өвчлөл				
Камбожи	2012	858	1154	Тахианы ферм
Малайз	2415	29	2386	Шувууны ферм
Хятад	1615	1050	565	Тахианы ферм
А (H5) вирусийн шувууны өвчлөл				
Тайвань	60591	235	60356	Шувууны ферм
А (H5N8) вирусийн шувууны өвчлөл				
Тайвань	3136	-	3136	Шувууны ферм
А (H7N9) вирусийн шувууны өвчлөл				
Хятад	104000	12020	91980	Шувууны ферм

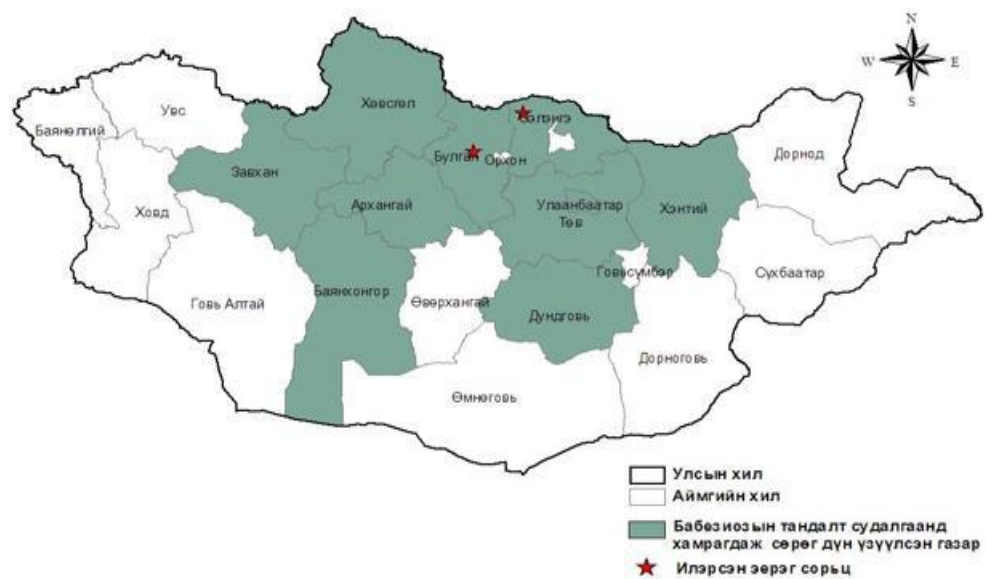
Зураг 23. Токсоплазмын Монгол дах тархалт, судлагдсан байдал /2009-2018/ он

Зураг 24. Монгол дах криптоспоридиозын тархалт, судлагдсан байдал /2009-2018/ он

Зураг 25. Бабезиозын Монгол дах тархал, судлагдсан байдал. /1959-2018

БҮЛЭГ 3. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧИЙ ДАРХЛААЖУУЛАЛТ

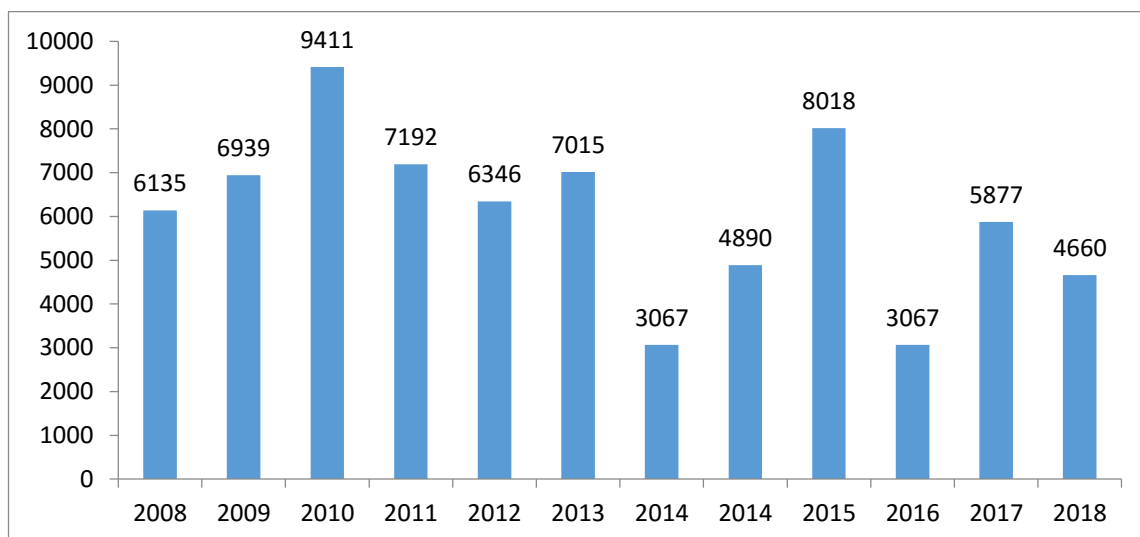
Хүснэгт 25. 2018 оны зоонозын халдварт өвчний дархлаажуулах бэлдмэлийн төлөвлөлт, нийлүүлэлтийн үзүүлэлт

№	Дархлаажуулах бэлдмэлийн төрөл	Захиалсан тоо 2018		Нийлүүлэгдсэн тоо, хэмжээ	Захиалсан тоо 2019 он	
		ХӨДББН	Тархвар судлалын Заалтаар		ХӨДББН	Тархвар судлалын заалтаар
1	Галзуугийн эсийн өсгөврийн вакцин	3000 тун/шил	25140 тун/шил	3000 тун/шил (ХӨДББН)	3000 тун/шил	25000 тун/шил
2	Галзуугийн иммуноглобулин	150 тун/шил	310 тун/шил	460 тун/шил	150 тун/шил	800 тун/шил
3	Боом өвчний эсрэг вакцин	2000 хүн/тун	4350 хүн/тун		1000 хүн/тун	
4	Тарваган тахлын вакцин	30000 хүн/ тун	31450 хүн/тун	31500 хүн/тун	30000 хүн/ тун	34000 хүн/тун
5	Хачигт энцефалит өвчний эсрэг эсийн өсгөврийн вакцин	400 хүн/тун	21690 хүн/тун	11800 хүн/тун	400 хүн/тун	23000 хүн/тун
6	Хачигт энцефалитийн ийлдэс	50тун/шил	2320 тун/шил	2900 тун/шил	1000 тун/шил	2040 тун/шил
7	Боомын ийлдэс	500 тун/шил	-	-	-	-
8	Шар чичрэгийн вакцин	100 хүн/тун	-	-	100 хүн/тун	-

3.1. Галзуу өвчний дархлаажуулалт

2018 онд галзуугийн сэжигтэй мал амьтанд уруулж ноцуулсны улмаас вакцинд 100 хувь хамрагдсан ба Байгаль орчны байцаагч, нохой устгагч нарыг урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дархаажуулалтад хамруулав. Яаралтай захиалгын дагуу галзуу батлагдсан мал амьтанд уруулж ноцуулж шүлсдүүлсний улмаас 44 хүн галзуугийн ийлдэс эмчилгээнд хамрагдсан байна.

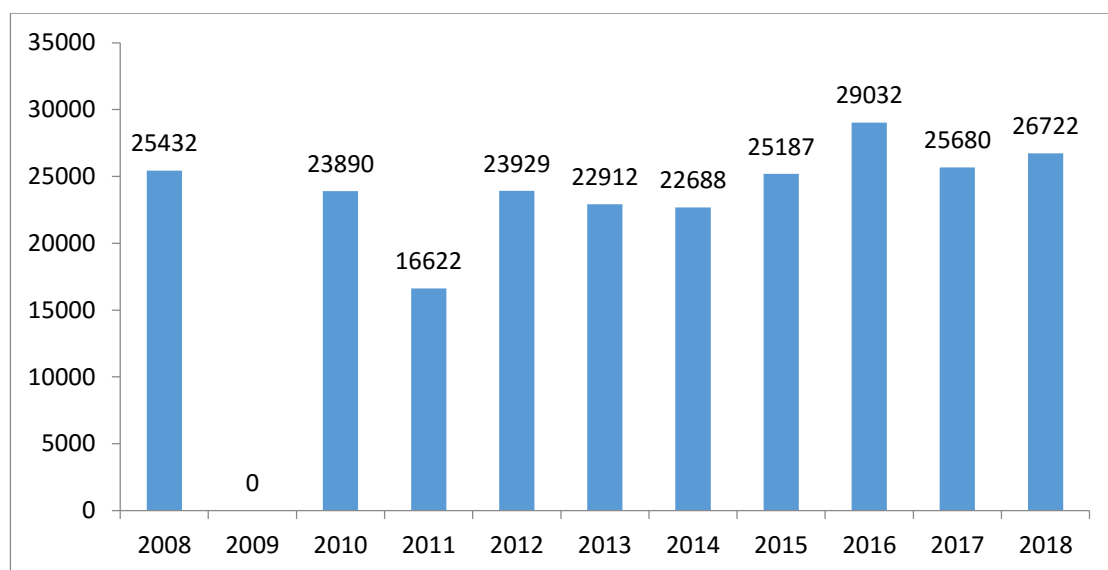
Зураг 26. 2008-2018 оны галзуу өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт

3.2. Тарваган тахал өвчний дархлаажуулалт

Улсын хэмжээнд тарваган тахлын дархлаажуулалтыг ЭМС-ын 2003 оны 165 тоот тушаалын 2.6-д заалтын дагуу зохион байгуулж, ЗӨСҮТөвийн захирлын 2018 оны 6 сарын 27-ны өдрийн 26/266 албан тоотоор 7-р сарын 16-ны өдрөөс 7-р сарын 27-ныг хүртэл улсын хэмжээнд зохион байгуулж, 17 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэгт ЭМГ, ЗӨСТ-д захиалгын дагуу, Хил хамгаалах газар, Төмөр зам, Замын цагдаагийн газарт хүсэлтийн дагуу, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд тандалтын зөвлөмжөөр нийт 28,670 хүн тун вакциныг зааврын хамт хүргүүлэв. Хамралт 93.2% хувьтай, 2017 оноос 5.7%-аар нэмэгдсэн.

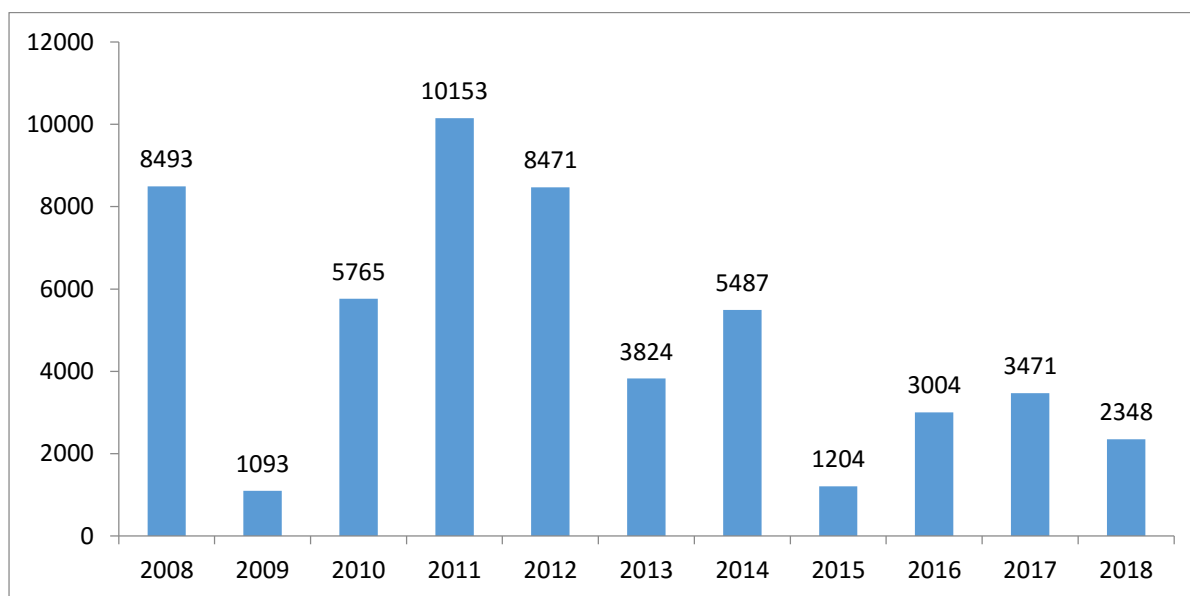
Зураг 27. 2000-2018 оны тарваган тахал өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт

3.3. Боом өвчний дархлаажуулалт

Архангай, Баянхонгор, Орхон, Өвөрхангай, Дорнод, Хөвсгөл, Хэнтий зэрэг 7 аймагт АНУ улсад үйдвэрлэсэн 2018 оны захиалгат боомын вакциныг хуваарилан хүргүүлэв. Боомын вакцины эхний тун 198, II тун 198, III тун 98, IV 18 сэргээх тунд 1836, нийт 2348 хүн хамрагдсан хамралт 53.9%. 174 хүнд улайж хавдах, толгой өвдөх, халуурах, булчирхай цочих гаж нөлөө илэрсэн, олон тунтай тул хүмүүс хийлгэхэд татгалзах, бүрэн тунгийн хамралт муу байна.

Зураг 27. 2005-2018 оны боом өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт

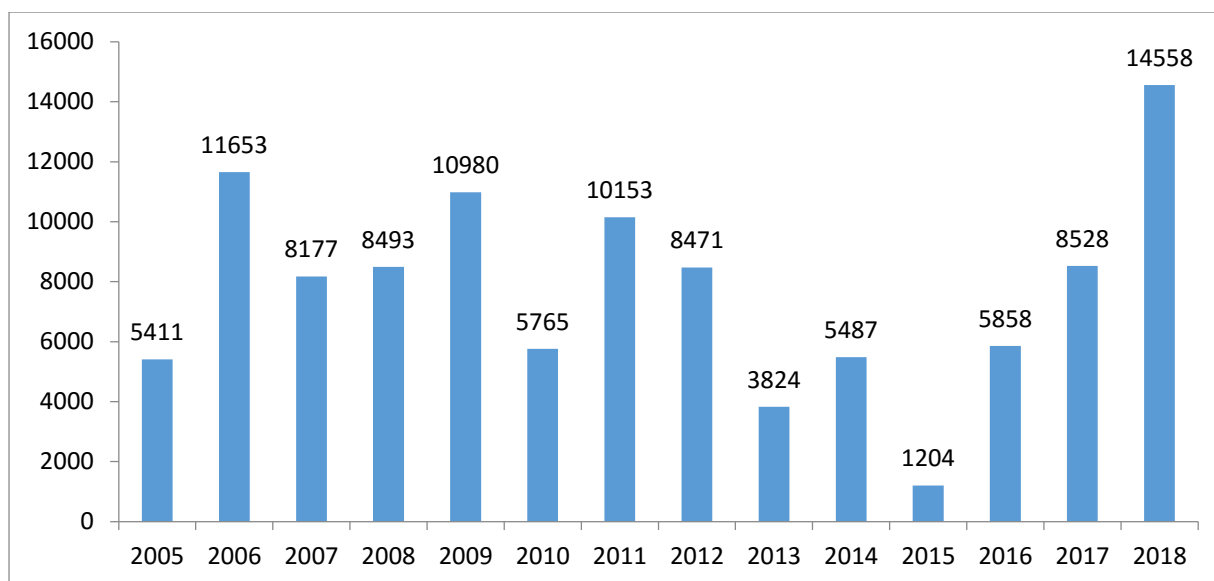

3.4. Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалт

2018 оны захиалгат хачигт энцефалитын вакциныг Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Булган, Дорнод, Орхон, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Завхан, Хэнтий 10 аймаг, нийслэл, Их тайга ХХК, явган аялагчид, Говь ХХК, Байгал хамгаалах газрын ой хамгаалагч ажилтнуудад, МУИСын биологийн ангийн оюутан багш, АНУ-ын Энх тайвны корпус, ОХУ-ын элчин сайдын яамны ажилчдад 14500 хүн тун вакцин хүргүүлэн нийт I тун 5941, II тун 4463, Ш тун 1419, сэргээх тун 174 хүн. хамралт 82.4%. 2017 оноос дархлаажуулалтанд хамрагдсан хүний тоо 3470 аар нэмэгдсэн. Хачигт энцефалитын ийлдэс эмчилгээний зорилгоор 21 хүнд 1522 мл зарцуулсан.

Зураг 28. 2005-2018 оны хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалтын тоон үзүүлэлт

БҮЛЭГ 4. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

4.1. Лабораторийн шинжилгээний ерөнхий үзүүлэлт

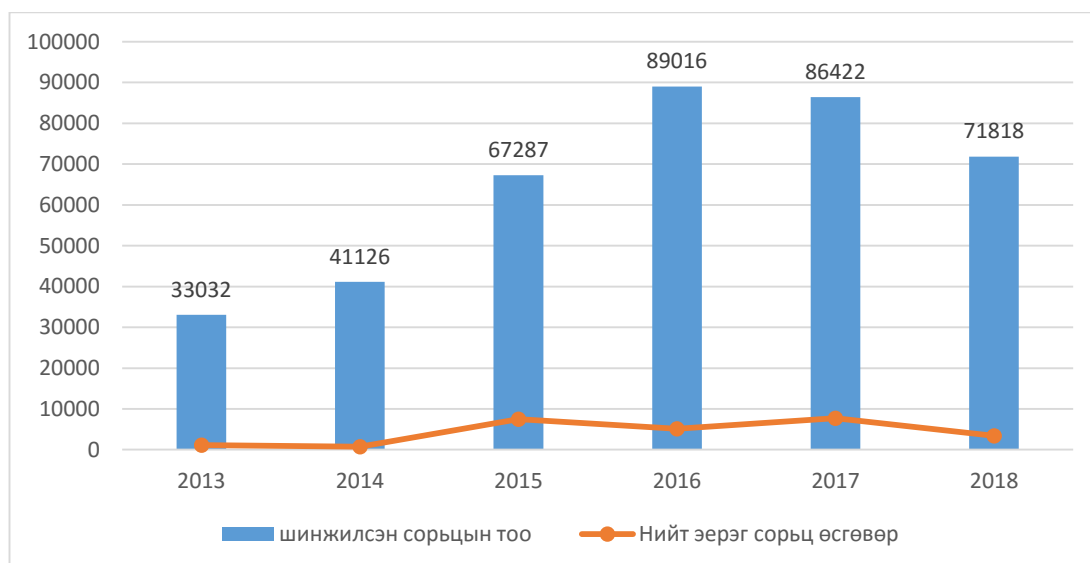
2018 онд нийт 35 төрлийн зоонозын халдварын 71,818 сорьц материалыг 10 төрлийн шинжилгээний аргаар шинжилсэн.

Лабораторийн шинжилгээний үр дүн: *B.anthraxis* /2/, *Y.pestis* /60/, Зоонозын халдварын эерэг сорьц /3368/ байна.

Хүснэгт 26. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо /2018/

Халдварын нэр	Гүйцэтгэл	Халдварын нэр	Гүйцэтгэл	Халдварын нэр	Гүйцэтгэл
1.Холер	2596	13.Бартонелла	3856	25. Крым Конг цусархаг чичрэг	6
2.Тарваган тахал	15996	14.Хачигт боррелиоз	4049	26. Бөөрний хам шинжит цусархаг чичрэг	186
3.Хулгана тахал	4492	15.Хачигт риккетсиоз	5300	27.Криптоспоридио	94
4.Боом	5876	16.Ку чичрэг	3693	28.Хумхаа	1130
5.Бруцеллэз	531	17.Анаплазмоз	3604	29.Токсоплазмоз	195
6. Хуурмаг ям	160	18.Эрлихиоз	3604	30.Бабезиоз	3604
7.Эризопелойд	877	19. Галзуу	2	31.Бэтэг	195
8.Лептоспироз	188	20.Япон энцефалит	1217	32.Шувууны томуу	201
9.Пастерлиоз	855	21.Хачигт энцефалит	4138	33.Стафилакокк	1
10.Хуурмаг сүрьеэ	1076	22. Денгийн чичрэг	1238	34. <u>B.Cereus</u>	1
11.Листерлиоз	1546	23.Чикунгунья	18	35. Бусад	28
12.Татран	6	24.Баруун нилийн чичрэг	1256		
Нийт					71818

Зураг 29. Зоонозын өвчин судлах байгууллагуудын лабораторийн оношилгоо. 2013-2018 оны лабораторийн шинжилгээний тоон үзүүлэлт

Хүснэгт 27. 2018 оны лабораторийн шинжилгээний тоон үзүүлэлт

№	Шинжилгээний төрөл /Сорьцын нэр/	Шинжилсэн тоо	1. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн аргууд:													
			Бичил харах	1.1.Өсгө вөрлөх	1.2.Ийлдэс судлал						1.3. Генетик			1.4. In vivo		
				Нян	ЦНШБУ ЭТСУ ЭБСУ	НУ	ИХС	аскол	ФХУ	ДТУ, ДТШБУ	ПГУ	УТ-ПГУ	Бц -ПГУ	Сорьцийн тоо	Туршилтын амьтны тоо	
1	A00 Холер	2599	1937	2599		72	88					2				
2	A20 Тарваган тахал	15996	8024	13078	6445		317			1		266		6	6367	621
3	A21 Хулгана тахал	4492	804	883								3966				
4	A22 Боом	5876	4676	5868	1740			47				15		1	760	177
5	A.23 Бруцеллэз	531	1	235		257				3						
6	A.24.4 Хуурмаг ям	160										160				
7	A26. Эризопелойд	877	795	874								338				
8	A27 Лептоспироз	188	188	188												
9	A.28 Пастерлиоз	855	855	855	355											
10	A28.2 Хуурмаг сүрьеэ	1076	777	856	800							241				
11	A.32 Листерлиоз	1546	1250	1329	846							327				
12	A35 Татран	6										6				
13	A44. Бортинал	3856									88	3768				
14	A69.2 Хачигт боррелиоз	4049								167	111	3769		2		
15	A77 Хачигт риккетсиоз	5300								1104	171	3951		81		
16	A78 Ку халуурал	3693										3611				
17	A79.8 Анаплазмоз	3604										3604				
18	A79.8 Эрлихиоз	3604										3604				
19	A82 Галзуу	2												2		
20	A83 Япон энцефалит	1217								73			1144			
21	A84 хачигт энцефалит	4138								326	179		3644			
22	A90 Денге	1238								94		1	1126			
23	A92.0 Чикигүни	18											18			
24	A92.3 Баруун нил	1256									98		1140			
25	A98.0 Крым конг	6									3		6			
26	A98.5 Бөөрний цусархаг хам шинжит халуурал	186									96		90			
27	A07.2 Криптоспоридиоэ	94								94						
28	B50-54 Хумхаа	1130	2				3					1128				
29	B58 Токсоплазмоз	195	102							93						
30	B60 Бабизиоз	3604										3604				
31	B67 Бэтэг	195									43	20		1		
32	J09 Шувууны томуу	201											201			
33	Стафилококк	1	1	1								1				
34	<i>B.Cereus</i>	1	1	1								1				
	Нийт дүн	71818	19441	26795	10186	329	408	47	1955	789	32383	7371	91	7127	798	

2018 оны лабораторийн шинжилгээний тоон үзүүлэлт (хүснэгт 27 үргэлжлэл)

№	Шинжилгээний төрөл /Сорьцын нэр/	2. Шинжилгээний дүн							
		Илэрсэн өсгөвөр					Эерэг сорьц		
		<i>B.anthraxis</i>	<i>Y.pestis</i>	өсгөвөр		Эерэг сорьц	Эсрэг төрөгч	Эб (IgM, IgG)	ДНХ/РНХ
				<i>B.anthraxis</i>	<i>Y.pestis</i>				
1	A00 Холер								
2	A20 Тарваган тахал		60		60	146	58	30	60
3	A21 Хулгана тахал								
4	A22 Боом	2		2					
5	A.23 Бруцеллөз							1	
6	A.24.4 Хуурмаг ям								
7	A26. Эризопелойд								4
8	A27 Лептоспироз								
9	A.28 Пастерлиоз								
10	A28.2 Хуурмаг сүрьеэ						1	3	
11	A.32 Листерлиоз					1	1	4	
12	A35 Татран								
13	A44. Бортинал							3	305
14	A69.2 Хачигт боррелиоз							26	
15	A77 Хачигт риккетсиоз							383	2435
16	A78 Ку халуурал								95
17	A79.8 Анаплазмоз								
18	A79.8 Эрлихиоз								
19	A82 Галзуу								
20	A83 Япон энцефалит								7
21	A84 хачигт энцефалит							55	
22	A90 Денге								5
23	A92.0 Чикигүни								2
24	A92.3 Баруун нил								11
25	A98.0 Крым конг								
26	A98.5 Бөөрний цусархаг хам шинжит халуурал								
27	A07.2 Криптоспоридиоэ								
28	B50-54 Хумхаа								
29	B58 Токсоплазмоз								
30	B60 Бабиозиоз								
31	B67 Бэтэг							41	16
32	J09 Шувууны томуу								
33	Стафилококк					1			
34	<i>B.Cereus</i>					1			
	Нийт дүн	2	60	2	60	149	60	547	2940

БҮЛЭГ 5. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛ, БИОҮЙЛДВЭРЛЭЛ

2018 оны салбар ЗӨСТ-үүдийн захиалагыг төвийн захирлын 551 тоотын дагуу авч, нэгтгэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх календарчилсан төлөвлөгөө гарган батлуулж, төлөвлөгөөний дагуу бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн захиалгат 6401957 төгрөгийн бүтээгдэхүүнийг 100% нийлүүлсэн. Үүнд:

- 20 төрлийн 144 серийн 328.15л үндсэн тэжээлт орчин
- 40 төрлийн 129 серийн 47.27л ялган оношлох тэжээлт орчин
- 18 төрлийн 92 серийн 134.6л будаг урвалж уусмал
- 5 төрлийн 7 серийн 7140ш будаг шингээсэн цаас
- 3 төрлийн 8 серийн 155мл бактериофаг

Мөн ЦССҮТ-тэй байгуулсан гэрээний дагуу 5 удаа 3 төрлийн 6л 90300 төгрөгийн тэжээлт орчин бэлтгэн нийлүүлсэн.

Био үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны хүрээнд хүний өвчлөлийн тохиолдол, мэрэгч амьтны дуудлага, мөн лабораторийн шинжилгээ, судалгаа, оношилгоонд шаардлагатай

- 26 төрлийн 105 серийн 1165.5 л үндсэн тэжээлт орчин,
- 164 төрлийн 579 серийн 218,92 л ялган оношлох тэжээлт орчин,
- 128 төрлийн 342 серийн 490,865 л будаг, урвалж уусмал,
- 17 төрлийн 24 серийн 11846 ш будаг шингээсэн цаас,
- 3 төрлийн 4 серийн 760 мл нян залгиур үйлдвэрлэн байгууллагын эрүүл зүйн чанарын хяналтын дүгнэлтээр 90.3% чанарын шаардлага хангаж нийлүүлсэн

Хүснэгт 28. 2016-2017 оны биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт

№	Тэжээлт орчин	хэмжих нэгж	Он					өмнөх 5 жилийн дундаж	2018
			2013	2014	2015	2016	2017		
1	үндсэн	литр	1243	1206	1551	1285	1369	1330.8	1165.6
2	ялган оношлох	литр	235	220	203	220	217	219	218.92
3	будаг, урвалж	литр	864	636	639	607	607	670.6	490.865
4	нян залгиур	мл	1140	131	705	720	514	642	760
5	будаг шингээсэн цаас	ширхэг	5950	9450	13740	24582	18408	14426	11846

Хүснэгт 29. 2018 оны ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээний үйл ажиллагаа

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016	2017	5-н жилийн дундаж	2018
Халдваргүйтгэсэн материал /ш/	33445	9022	16383	10082	10858	15958	1814 6
Хуурай халуунаар ариутгасан /ш/	24089	27340	24671	24075	30274	26090	8317 0
Угаасан шилэн эдлэл /ш/	22050	24275	23509	25288	31195	25263	529 68
Хатаасан шилэн эдлэл /ш/	18300	18299	167	22206	24375	16670	4270 9
Цэвэрлэж халдваргүйтгэсэн талбай /м2/	250566	69560	126013	93041	79972	123831	135 17
Шинжилгээнд бэлтгэсэн							
Бөглөө /ш/	1970	1411	1962	2672	3580	2319	8724
Тампон /ш/	1267	1350	1673	2518	3353	2032	5282
Бор уут /ш/	201	352	340	1158	387	488	2065
Маск /ш/	894	206	880	257	262	500	621

Хүснэгт 30. Зарцуулагдсан ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодис

№	Халдваргүйтгэлийн бодис			Тоо хэмжээ				Өмнөх 5 жилийн дундаж	2018 он
	Нэр	хэмжих нэгж	2013	2014	ОН 2015	2016	2017		
1	Жавелион	таблеток	4571	6708	16898	9568	10867	9722.4	15309
2	Виркон	грамм	5870	6000	4310	9520	13660	7872	20960
3	Устөрөгчийн хэт исэл	литр	132	158	68.7	175.28	174	141.6	80,9
4	Хлорын шохой	кг	48	50	0	34	34	33.2	12
5	Спирт	мл							8230
6	Хөх спирт	мл							1500
7	инсидин	грамм							3390
8	ДП-2	ширхэг	73					*	
9	Хлор септ	таблеток	164					*	
10	Сурфаниос	мл				8290	14370	*	***

Хүснэгт 31. Хог хаягдал

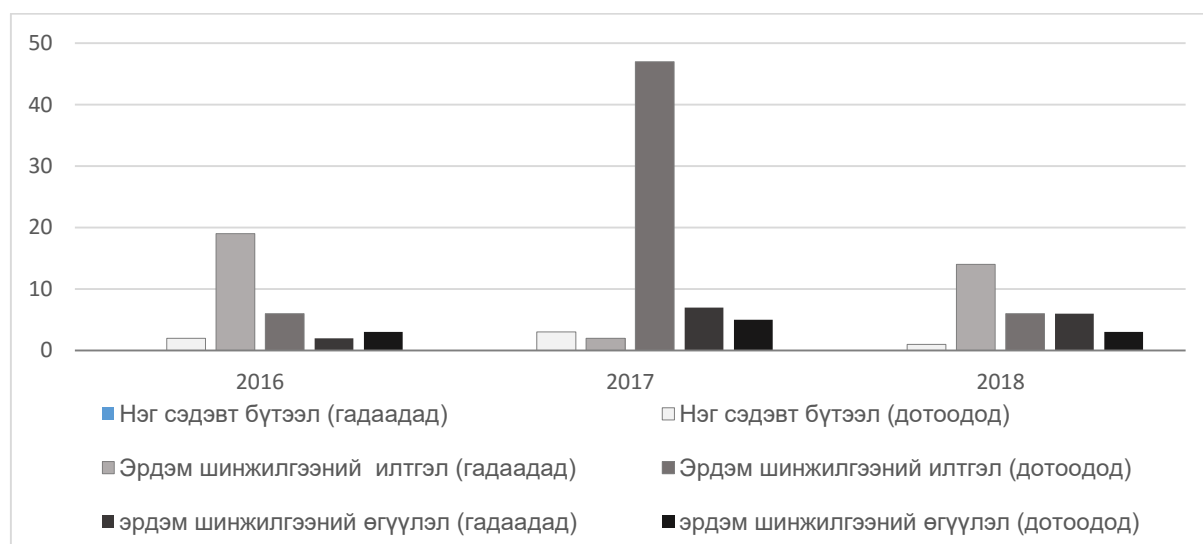
Сар	Халдвартай хог хаягдал /кг/	Хурц, үзүүртэй, иртэй хог хаягдал /кг/	Эмгэг хог хаягдал /кг/	Эмийн болон эсэд хортой хог хаягдал /кг/	Химийн хог хаягдал /кг/	Цацраг идэвхт хог хаягдал /кг/
1 сар	46.85	1.32	27.8	1.6	0.7	
2 сар	27	1.15	15.09		0.5	
3 сар	102.6	18.06		7.2	0.4	
4 сар	160.3	11.4	0.5	3.4	0.5	
5 сар	569.6	11.7	159.1	2.1	0.8	
6 сар	446.5	33.6	324.3	7.2	5.9	5
7 сар	205.3	43.5	84.3	11.8	10.12	10
8 сар	668.8	59.4	673	91	10.3	
9 сар	540.4	26.6	389.6	7.6	73.6	
10 сар	339.5	20.15	11.7	10.8	5.3	
11 сар	159.9	3.9	109	8.5	3.82	
12 сар	25.49	0.7				
Нийт	3292.24	231.48	1794.39	151.2	111.94	15

БҮЛЭГ 6. ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА

6.1. Эрдэм шинжилгээний ажил

2018 онд Зоонозын өвчин судлалын байгууллагаас эрдэм шинжилгээний илтгэл дотоодод 6, олон улсад 14, эрдэм шинжилгээний өгүүлэл гадаадад 6, дотоодод 3-ийг тус тус хэлэлцүүлэв (График 2) (Бүтээлийн жагсаалтыг хавсаргав).

Хүснэгт 32. 2016-2018 оны эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт

Хүснэгт 33. 2018 онд анагаах ухааны салбарт ажиллагсдын товчоо

№	ЭШБ	Нийт	ЭША	Ак	ШУД	Док	Проф.	Д.проф	Маг.	ЭШТУА	Инж	бусад	Докт.	Маг.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	ЗӨСҮТ	103	2	-	-	2	-	-	19	-	3	-	6	4

Тайлбар: ЗӨСҮТ-ийн нийт ажиллагсдыг оруулсан болно.

Анагаах ухааны салбарт туурвисан бүтээлийн товчоо

Хүснэгт 34. ЗӨСҮТ-ээс 2018 онд туурвисан бүтээлийн товчоо

№	Он	Ном, товхимол	Өгүүлэл		Илтгэл		Пат.	ЗЭГ	АЗГ	Стандарт	ҮФӨбат	ҮФӨТес.	Тех. Заар	Агро. Тех. Заар	Шинэ эм	ШинэБИХНБ	ЗБХ	НСБ
			Гад	Дот	Гад	Дот												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2	2018	1	6	3	14	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ЗӨСҮТ-өөс шинээр төрөн гарсан АУ-ны доктор Б.Болор “Монгол улс дах уйланхайт бэтэг өвчлөлийн тархвар зүй, нийгэмд үзүүлэх ачааллын тооцоо болон эмнэл зүйн менежментийг оновчтой болгох нь” сэдэвт докторын судалгааны ажлынхаа үр дүнгээр нийт эмч, мэргэжилтнүүдэд танилцуулга хийлээ. (Зураг 1).

Зураг 30. Судалгааны ажлаа танилцуулах сургалт.

6.2. Сургалт, сурталчилгаа

6.2.1. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалт

Хүснэгт 35. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалт (2018)

Сургалтын төрөл	Давтамж, хамрагдсан мэргэжилтний тоо
Мэргэшүүлэх сургалт	
“Зоонозын өвчин судлал”	7 мэргэжилтэн
“Эмнэлгийн ариутгал судлал”	21 эмч, мэргэжилтэн, сувилагч, ариутгагч
Ажлын байрны дагалдан сургалт	11 мэргэжилтэн
Сэдэвчилсэн сургалт	4 удаа
Тасралтгүй сургалт	21 удаа
Зайн сургалт	4 удаагийн сургалтанд 550 гаруй мэргэжилтэн
Багц цагийн сургалт	2 удаагийн сургалтанд 310 мэргэжилтэн
Гадаад сургалт	9 улсад 9 мэргэжилтэн

6.2.2. Хүн амын дундах сургалт, сурталчилгаа

Байгалийн голомтын тухай зэрэг сэдвээр иргэдэд зориулсан инфографикууд нийт **136** материал, гарын авлагын эх, мэдээ мэдээлэл боловсруулж, төвийн вебсайт болон фейсбүүк хуудсанд байршуулахад **478861** хандалт, **3959** “share”-тэй хандалт, хуваалцсан байдал өмнөх оноос 3 даин

Хүснэгт 35. ЗӨСҮТ-ээс зохион байгуулсан эрүүл мэндийн сургалт, сурталчилгаа (2018)

Боловсруулсан ЭМСС имфографик		136
Цахим мэдээлэл	Хандалт хийсэн хүний тоо	478861
	Share хийсэн	3959
Эмч эмнэлгийн байгууллагад хийсэн сургалт	Эрүүл мэндийн байгуулага	18
	Хамрагдсан хүн	2727
	Хичээл заасан цаг	80
Эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгааны материалын төрөл		22
Хэвлүүлж тараасн		34400

6.2.3. Цахим хуудасны үйл ажиллагаа

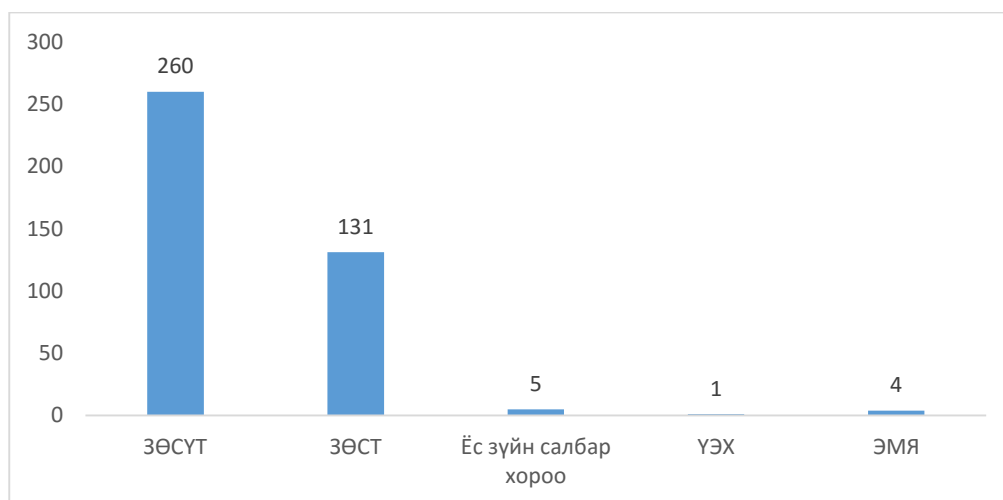
2018 онд Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн цахим хуудсанд нийт **402** шинэ мэдээ нийтлэгдсэн. Иргэдэд зориулсан зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зөвлөгөө, зоонозын өвчнүүдийн талаарх мэдлэг олгох

мэдээлэл, байгууллагын үйл ажиллагааны цаг үеийн мэдээ зэрэг мэдээ, мэдээллийг нийтлэсэн байна

Хүснэгт 36. 2015-2017 оны цахим хуудасны мэдээ, хандалтын тоон үзүүлэлт

Үзүүлэлт	2015	2016	2017	2018
Мэдээний тоо	250	620	675	408
Хандалтын тоо	49548	202314	243163	67759

Зураг 31. Төвийн цахим хуудсанд мэдээ бэлтгэсэн байгууллага (2018)

Зураг 32. Хүн амын дундах сургаалт сурталчилгаа (2018)

ГАЛЗУУ ӨВЧНӨӨС СЭРГИЙЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

МЭДЛЭГ, МЭДЭЭЛЭЛ ОЛГОХ ↔ **НОХОЙ БОЛОН, БУСАД АМЬТДЫГ ВАКЦИНЖУУЛАХ**

ЭРСДЭЛИЙН ДАРААХ ВАКЦИН, ИЙЛДЭС ЭМЧИЛГЭЭ

ШУВУУНЫ ТОМУУ ХАЛДВАР
Шувуу томуу нь өвчрүүлэгч тусгагчид амьсгалын замын халдварт өвчин юм.

ДАМЖИХ ЗАМ

СЭРГИЙЛЭЛТ

MERS-Cov ХҮНИЙ КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР

Онцн шаардлаггүй бол та өвчлөл бүртгэгдэж буй улс оронд ахлахгүй байх

ХАЛДВАР ДАМЖИХ ЗАМ

ИЛРЭХ ШИНЖ ТЭМДЭГ

ЗАРИМ ТОХИОЛДОЛД

ЭБОЛА ВИРУСТ ХАЛДВАР
АВАГЧЛАЛ ОГОХ ЗӨВШӨМЖ

ВЛРЭХ ШИНЖ ТЭМДЭГ

ХАЛДВАРТАХ ДАМЖИХ ЗАМ

Шумуулаар дамжих халдвар
ИЙЛДЭС ЭМЧИЛГЭЭ

Шумуул нь дараах халдваруудыг хүнд дамжуулдаг: тунгав, Денги, Шер-тэнгэр болон Зика вирус халдвар.

Шумуулаас хамгаалах зөвлөмж

СЭРГИЙЛЭЛТ

ИЙЛДЭС ЭМЧИЛГЭЭ

Хүснэгт 37. Монгол улсын хүн амын тоо аймаг, нийслэл, сумаар 2017, 2018 он

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
	Улсын дүн	3097659	3159049
	Баруун бүс	379348	404150
	Завхан	71478	72596
1	Улиастай	16011	16481
2	Алдархаан	2850	2898
3	Асгат	961	975
4	Баянтэс	2606	2628
5	Баянхайрхан	1784	1813
6	Дөрвөлжин	2181	2222
7	Завханмандал	1106	1114
8	Идэр	2498	2525
9	ИхУул	6293	6397
10	Нөмрөг	1875	1881
11	Отгон	2667	2656
12	Сантмаргац	1526	1565
13	Сонгино	1558	1568
14	Тосонцэнгэл	9115	9255
15	Түдэвтэй	1854	1885
16	Тэлмэн	2749	2791
17	Тэс	2906	2921
18	Ургамал	1279	1306
19	Цагаанхайрхан	1281	1297
20	Цагаанчулуут	1212	1254
21	Цэцэн-Уул	1693	1680
22	Шилүүстэй	1804	1786
23	Эрдэнхайрхан	1659	1692
24	Яруу	2017	2012
	Говь-Алтай	57067	57860
1	Есөнбулаг	18289	18700
2	Алтай	2073	2060
3	Баян-Уул	3001	3014
4	Бигэр	2175	2227
5	Бугат	2180	2189
6	Дарви	1848	1852
7	Дэлгэр	3094	3137
8	Жаргалант	1794	1814

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
9	Тайшир	1578	1603
10	Тонхил	2175	2210
11	Төгрөг	2054	2044
12	Халиун	2398	2433
13	Хөхморьт	2376	2370
14	Цогт	3564	3582
15	Цээл	2137	2186
16	Чандмань	2199	2233
17	Шарга	1937	1937
18	Эрдэнэ	2199	2273
Баян-Өлгий		100469	102678
1	Өлгий	34563	36024
2	Алтай	4235	4249
3	Алтанцөгц	2803	2832
4	Баяннуур	4946	4954
5	Бугат	3786	3830
6	Булган	5164	5188
7	Буянт	2807	2832
8	Дэлүүн	7236	7384
9	Ногооннуур	7909	8010
10	Сагсай	5198	5235
11	Толбо	4137	4171
12	Улаанхус	8453	8575
13	Цэнгэл	9236	9395
Ховд		86344	87905
1	Жаргалант	29411	30068
2	Алтай	3193	3265
3	Булган	3584	3689
4	Буянт	3584	3689
5	Дарви	2938	3023
6	Дөргөн	2992	3052
7	Дуут	2032	2061
8	Зэрэг	3215	3282
9	Манхан	4186	4247
10	Мөнххайрхан	2219	2217
11	Мөст	3106	3144
12	Мянгад	3615	3657
13	Үенч	4123	4044
14	Ховд	3512	3579

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
15	Цэцэг	3013	3092
16	Чандмань	2927	2946
17	Эрдэнэбүрэн	2367	2371
Увс		81991	83111
1	Улаангом	30817	31280
2	Баруунтуруун	2669	2721
3	Бөхмөрөн	2246	2288
4	Давст	1663	1695
5	Завхан	1838	1859
6	Зүүнговь	2754	2792
7	Зүүнхангай	2284	2329
8	Малчин	2505	2508
9	Наранбулаг	4235	4285
10	Өлгий	2391	2423
11	Өмнөговь	4563	4654
12	Өндөрхангай	3218	3240
13	Сагил	2423	2486
14	Тариалан	3987	4031
15	Түргэн	2136	2130
16	Тэс	5238	5256
17	Ховд	2427	2471
18	Хяргас	2549	2588
19	Цагаанхайрхан	2032	2078
Хангайн бүс		289712	597028
Орхон		101772	102435
1	Баян-Өндөр	97932	98652
2	Жаргалан	3840	3783
Өвөрхангай		114798	116165
1	Арвайхээр	31090	39917
2	Баруун-Баян-Улаан	278	2808
3	Бат-Өлзий	7436	7548
4	Баянгол	3909	3942
5	Баянөндөр	3813	3770
6	Богд	5587	5640
7	Бүрд	2929	2951
8	Гучинус	2191	2202
9	Зүйл	3095	3075
10	Зүүн-Баян-Улаан	4046	4047
11	Нарийнтээл	3614	3666

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
12	Өлзийт	2439	2460
13	Сант	3607	3626
14	Тарагт	3348	3356
15	Төгрөг	2750	2764
16	Уянга	9499	9564
17	Хайрхандулаан	3494	3520
18	Хархорин	12461	12508
19	Хужирт	6706	6804
Булган			
1	Булган	12564	12599
2	Баян-Агт	3169	3235
3	Баяннуур	1840	1844
4	Бугат	2259	2238
5	Бүрэгхангай	2860	2880
6	Гурванбулаг	3198	3254
7	Дашинчилэн	2989	3023
8	Могод	2715	2720
9	Орхон	3590	3536
10	Рашаант	3190	3234
11	Сайхан	3655	3612
12	Сэлэнгэ	3319	3338
13	Тэшиг	3534	3562
14	Хангал	4658	4683
15	Хишиг-Өндөр	3157	3155
16	Хутаг-Өндөр	4894	5001
Баянхонгор			
1	Баянхонгор	30618	31308
2	Баацагаан	3274	3314
3	Баянбулаг	1688	1744
4	Баянговь	2837	2892
5	Баянлиг	3788	3840
6	Баян-Овоо	2636	2662
7	Баян-Өндөр	2622	2653
8	Баянцагаан	3503	3562
9	Богд	3089	3117
10	Бөмбөгөр	3194	3268
11	Бууцагаан	3643	3673
12	Галуут	3996	4069
13	Гурванбулаг	2160	2205

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
14	Жаргалант	2913	2962
15	Жинст	2166	2191
16	Заг	2065	2083
17	Өлзийт	3769	3837
18	Хүрээмарал	1757	1752
19	Шинэжинст	2418	2450
20	Эрдэнэцогт	4157	4224
Архангай		94216	95459
1	Эрдэнэбулган	21560	21879
2	Батцэнгэл	3740	3794
3	Булган	2668	2735
4	Жаргалант	4434	4460
5	Ихтамир	5543	5629
6	Өгийнуур	3158	3199
7	Өлзийт	3365	3419
8	Өндөр-Улаан	5756	5800
9	Тариат	4800	4910
10	Төвшрүүлэх	3049	3066
11	Хайрхан	3767	3804
12	Хангай	3153	3193
13	Хашаат	3223	3247
14	Хотонт	4325	4373
15	Цахир	2390	2408
16	Цэнхэр	5818	5905
17	Цэцэрлэг	3780	3811
18	Чулуут	4082	4140
19	Эрдэнэмандал	5611	5691
Хөвсгөл		131052	133259
1	Мөрөн	38993	39957
2	Алаг-Эрдэнэ	6483	6612
3	Арбулаг	4007	4013
4	Баянзүрх	4003	3996
5	Бүрэнтогтох	4403	4438
6	Галт	5421	5489
7	Жаргалант	5280	5374
8	Их-Уул	4106	4146
9	Рашаант	3714	3784
10	Ринчинлхүмбэ	4896	4906
11	Тариалан	5986	6157

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
12	Тосонцэнгэл	4303	4369
13	Төмөрбулаг	4325	4370
14	Түнэл	4165	4256
15	Улаан-Уул	4261	4246
16	Ханх	2756	2803
17	Цагааннуур	1922	1964
18	Цагаан-Уул	5589	5685
19	Цагаан-Үүр	2629	2667
20	Цэцэрлэг	4529	4638
21	Чандмань-Өндөр	3064	3092
22	Шинэ-Идэр	3276	3278
23	Эрдэнэбулган	2946	3022
Төвийн бүс		497375	507130
	Төв	93647	94754
1	Зуунмод	16845	17116
2	Алтанбулаг	3180	3247
3	Аргалант	1709	1667
4	Архуст	1306	1340
5	Батсүмбэр	7097	7083
6	Баян	2180	2210
7	Баяндэлгэр	1465	1530
8	Баянжаргалан	1630	1676
9	Баяннөжүүл	2183	2248
10	Баянхангай	1508	1475
11	Баянцагаан	1871	1882
12	Баянцогт	1906	1874
13	Баянчандмань	4179	4253
14	Борнуур	5236	5176
15	Бүрэн	3115	3130
16	Дэлгэрхаан	1739	1793
17	Жаргалант	6646	6724
18	Заамар	5723	5900
19	Лүн	2603	2593
20	Мөнгөнморьт	2057	2083
21	Өндөрширээт	2000	2056
22	Сүмбэр	1839	1805
23	Сэргэлэг	1996	2067
24	Угтаалцайдам	2723	2710
25	Цээл	2591	2631

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
26	Эрдэнэ	3882	3994
27	Эрдэнэсант	4428	4488
ГовьСүмбэр		17167	17444
1	Сүмбэр	12531	12742
2	Баянтал	1222	1221
3	Шивээговь	3414	3482
Сэлэнгэ		107723	109012
1	Сүхбаатар	22697	23031
2	Алтанбулаг	5021	5049
3	БАРУУНБҮРЭН	3191	3173
4	Баянгол	5562	5594
5	Ерөө	6623	6804
6	Жавхлант	2132	2063
7	Зүүнбүрэн	2794	2849
8	Мандал	27021	27202
9	Орхон	2373	2377
10	Орхонтуул	3729	3783
11	Сайхан	9350	9397
12	Сант	2132	2156
13	Түшиг	1872	1926
14	Хүдэр	2457	2571
15	Хушаат	1956	2027
16	Цагааннуур	4897	5044
17	Шаамар	3866	3969
Дорноговь		67399	68876
1	Сайншанд	24416	25023
2	Айраг	3775	3789
3	Алтанширээ	1311	1344
4	Даланжаргалан	2746	2822
5	Дэлгэрэх	1881	1857
6	Замын-Үүд	17880	18586
7	Иххэт	2093	2110
8	Мандах	1578	1592
9	Өргөн	1969	2040
10	Сайхандулаан	1374	1379
11	Улаанбадрах	1472	1476
12	Хатанбулаг	2930	2896
13	Хөвсгөл	1571	1557
14	Эрдэнэ	2408	2409

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
	Дархан-Уул	100838	103059
1	Дархан	83252	85503
2	Орхон	3206	3263
3	Хонгор	6201	6166
4	Шарынгол	8180	8127
	Өмнөговь	64653	67385
1	Даланзадгад	24468	25431
2	Баяндалай	2090	2081
3	Баяновоо	1746	1760
4	Булган	2094	2108
5	Гурвантэс	4799	4955
6	Мандал-овоо	1615	1616
7	Манлай	2538	2582
8	Ноён	1376	1401
9	Номгон	2574	2570
10	Сэврэй	2032	2006
11	Ханбогд	6683	7805
12	Ханхонгор	2001	2001
13	Хүрмэн	1592	1570
14	Цогт-овоо	1786	1809
15	Цогт-цэций	7263	4693
	Дундговь	45949	46602
1	Сайнцагаан	15314	15635
2	Адаацаг	2876	2907
3	Баянжаргалан	1182	1236
4	Говь-Угтаал	1589	1589
5	Гурвансайхан	2119	2121
6	Дэлгэрхангай	2244	2285
7	Дэлгэрцогт	1647	1686
8	Дэрэн	2073	2093
9	Луус	1802	1846
10	Өлзийт	2369	2358
11	Өндөршил	1434	1421
12	Сайхановоо	2162	2168
13	Хулд	2401	2419
14	Цагаандэлгэр	1026	1053
15	Эрдэнэдалай	5716	5789
	Зүүн бүс	214131	219710
	Дорнод	78640	80901

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
1	Хэрлэн	44815	46031
2	Баяндэн	3064	3096
3	Баянтүмэн	3227	2440
4	Баян-Уул	4617	4658
5	Булган	1816	1896
6	Гурванзагал	1408	1417
7	Дашбалбар	3236	3335
8	Матад	2606	2998
9	Сэргэлэн	1966	1967
10	Халхгол	3025	3088
11	Хөлөнбуйр	1799	1848
12	Цагаановоо	3527	3581
13	Чойбалсан	2670	2734
14	Чулуунхороот	1756	1816
Сүхбаатар		60678	61967
1	Баруун-урт	20714	21301
2	Асгат	1775	1844
3	Баяндэлгэр	4925	4996
4	Дарьганга	3040	3070
5	Мөнххаан	4649	4787
6	Наран	1607	1629
7	Онгон	3768	3807
8	Сүхбаатар	3210	3321
9	Түшинширээ	3309	3357
10	Түмэнцогт	2468	2482
11	Уулбаян	2885	2916
12	Халзан	1683	1721
13	Эрдэнэцагаан	6648	6739
Хэнтий		74814	76842
1	Хэрлэн	22466	23316
2	Батноров	5490	5552
3	Батширээт	2326	2359
4	Баянадрага	2445	2510
5	Баянмөнх	1669	1692
6	Баяновоо	1744	1834
7	Баянхутаг	2312	2412
8	Биндэр	4009	4038
9	Галшар	2220	5613

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018

№	Засаг захиргааны нэгж	Хүн амын тоо	
		2017	2018
10	Дадал	2949	2630
11	Дархан	1931	2524
12	Дэлгэрхаан	2455	2232
13	Жаргалтхаан	2168	2366
14	Мөрөн	1919	2084
15	Норовлин	2431	2200
16	Өмнөдэлгэр	5516	4100
17	Цэнхэрмандал	1928	3887
18	Борөндөр	8841	5498
Улаанбаатар		1399094	1431033

Мэдээллийн эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2018